

Uplatnění profesních kompetencí sociálního pedagoga jako vychovatele ve školní družině

Bc. Romana Binderová

Diplomová práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Romana Binderová**
Osobní číslo: **H150092**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Uplatnění profesních kompetencí sociálního pedagoga jako vychovatele ve školní družině**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení teoretických východisek a pojmů vztahujících se ke kompetencím sociálního pedagoga a k roli vychovatele ve školní družině.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníku.
Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných dat.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3., rozš. a aktualiz. vyd.

Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, 2008. ISBN

978-80-969944-0-3.

BAKOŠOVÁ, Zlatica, Gabriela LUBELCOVÁ a Mária POTOČÁROVÁ. Sociálna pedagogika.

Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2005. ISBN 80-10-00485-5.

BELZ, Horst. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry.

Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.

KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN

978-80-7367-383-3.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální

pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. Školní družina. Praha: Portál, 2003. ISBN

80-7178-751-5.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Zlatica Bakošová, CSc.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

22. listopadu 2016

Termín odevzdání diplomové práce:

20. dubna 2017

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2016

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 17. 3. 2017

Bc. Binderová Romana

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Diplomová, diplomová, bakalářská a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těž nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, apisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užívá-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady obyčejného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výtěžku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výtěžku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se věnuje uplatnění profesních kompetencí sociálního pedagoga jako vychovatele ve školní družině.

Práce je rozčleněna na část teoretickou a praktickou. Teoretická část podrobně seznamuje s činnostmi a organizací školní družiny a kompetencemi sociálního pedagoga a vychovatele. Praktická část si klade za cíl zjistit, které z kompetencí sociálního pedagoga uplatňuje vychovatel při své práci ve školní družině nejvíce.

Klíčová slova: sociální pedagog, vychovatel, školní družina, jedinec, kompetence, výchova, škola, činnosti, organizace volného času, pedagogické situace, právní předpisy.

ABSTRACT

The diploma thesis is devoted to applying the professional competence of social pedagogue as a tutor in the school club.

The work is divided into theoretical and practical part. The theoretical part closely describes the activities and organization of school clubs and competences of social pedagogue and tutor. The practical part aims to determine which of the competences of social pedagogue apply tutors for their work in the school club the most.

Keywords: social pedagogue, tutor, school club, individual, competence, education, school, activities, leisure time organization, educational situation, legislation

Motto:

„Nejvýznamnějším uměním učitele je probouzet v žácích radost tvořit a poznávat.“

(Albert Einstein)

Děkuji vedoucí práce paní doc. PhDr. Zlatici Bakošové, CSc. za odborné vedení, vstřícný přístup a poskytnuté rady a připomínky při zpracování mé diplomové práce.

Děkuji také všem vychovatelům za spolupráci a ochotu při vyplňování dotazníků.

Poděkování patří také mému manželovi Luboši Binderovi, který mi byl po celou dobu studia a psaní diplomové práce velkou oporou.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	12
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ V DIPLOMOVÉ PRÁCI.....	12
1.2 PŘEHLED PROBLEMATIKY V LITERATUŘE	14
1.3 SMYSL A VÝZNAM VYCHOVATELSTVÍ.....	17
2 SOCIÁLNÍ PEDAGOG JAKO VYCHOVATEL	22
2.1 KOMPETENCE SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	22
2.2 POSLÁNÍ ŠKOLNÍ DUŽINY	27
2.3 KOMPETENCE VYCHOVATELE VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ.....	30
3 BARIÉRY UPLATNĚNÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA	35
3.1 LEGISLATIVNÍ BARIÉRY V MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA.....	35
3.2 PEDAGOGICKÉ SITUACE ZVLÁDNUTÉ VYCHOVATELEM X SOCIÁLNÍM PEDAGOGEM	38
3.3 ORGANIZACE VOLNÉHO ČASU DĚTÍ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ VYCHOVATELEM X SOCIÁLNÍM PEDAGOGEM.....	41
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	45
4.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÝ PROBLÉM	45
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A STANOVENÍ HYPOTÉZ	45
4.3 POJETÍ VÝZKUMU A METODIKA VÝZKUMU.....	46
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR, SBĚR A ZPRACOVÁNÍ DAT	47
5 ANALÝZA A INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH ÚDAJŮ	49
5.1 OVĚŘOVÁNÍ HYPOTÉZ	59
VÝSLEDNÉ SHRNTÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	77
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	80
SEZNAM OBRÁZKŮ	81
SEZNAM TABULEK	82
SEZNAM GRAFŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH	84

ÚVOD

Sociální pedagogika je poměrně mladá disciplína, která se u nás postupně rozvíjí od roku 1989. Pojem sociální pedagog je i v dnešní době pro většinu veřejnosti velkou neznámou. Mnozí si jej pletou a zaměňují se speciálním pedagogem nebo sociálním pracovníkem. Sociální pedagog studiem sociální pedagogiky na vysoké škole získává vědomosti a dovednosti z různých oblastí, osvojuje si osobnostní a profesní kompetence, které může při práci s dětmi využít. I já sama jsem se proto rozhodla tento obor studovat a již pátým rokem takto získané poznatky uplatňuji při své práci vychovatelky ve školní družině na základní škole ve Znojmě.

Školní družina je socializační prostředí, ve kterém si děti postupně utváří a upevňují kompetence pro formování pozitivního životního stylu, učí se, jak optimálně zvládnout život a úspěšně se začlenit do společnosti.

Pedagogické a výchovné působení v ní je uskutečňováno přirozenou formou, dobrovolně, s vlastní aktivitou žáků. Mezi základní úkoly, které patří do oblasti sociální pedagogiky, řadíme výchovu žáků k tomu, aby se naučili volnočasovým aktivitám, které rozvíjejí jejich nadání, dovednosti a zároveň jim přinášejí uspokojení a radost.

Práce s dětmi je velmi zajímavá a pestrá, každý den je jiný a jedinečný. Povolání vychovatele je náročná a zodpovědná činnost, vyžaduje značné znalosti, osobnostní kvality a dovednosti, proto je nezbytné, aby se vychovatel neustále sebevzdělával. Nezbytné jsou také jeho osobní a profesní kompetence, kterým se blíže a podrobněji věnuji ve své práci.

Ve své diplomové práci se zabývám uplatněním profesních kompetencí sociálního pedagoga jako vychovatele ve školní družině. Práce je rozčleněna na část teoretickou a praktickou. První kapitola praktické části vymezuje základní pojmy vztahující se k danému tématu, uvádí stručný přehled literatury a věnuje se samotnému smyslu a významu vychovatelství. Druhá kapitola se zaměřuje na kompetence sociálního pedagoga a vychovatele, podrobně seznamuje s činnostmi a organizací školní družiny. Třetí část se zabývá uplatněním legislativy týkající se práce sociálního pedagoga ve školství, organizací volného času žáků a řešením pedagogicko – výchovných situací ve školní družině.

Praktická část navazuje na teoretická východiska, je zaměřena na řešení výzkumného problému, jehož cílem je zjistit, zda vychovatel ve školní družině uplatňuje kompetence sociálního pedagoga. Pro ověření této otázky byl zvolen kvantitativní výzkum dotazníkovou technikou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Diplomová práce se zaměřuje na uplatnění profesních kompetencí sociálního pedagoga ve škole, respektive ve školní družině. Pro lepší pochopení je nutné nejdříve objasnit základní pojmy, které se k danému tématu vztahují. Jedná se o pojmy: sociální pedagogika, sociální pedagog, vychovatel, klíčové a profesní kompetence, školní družina a výchova.

1.1 Vymezení pojmů v diplomové práci

Sociální pedagogika je studijní obor, pedagogická disciplína i předmět individuálního zájmu, který se zabývá širokým okruhem problémů. Zlatica Bakošová považuje sociální pedagogiku za hraniční vědní disciplínu mezi sociologií a pedagogikou. Úlohu sociální pedagogiky spojuje s pojmem „životní pomoc.“ Tuto pomoc vidí v hledání optimálních forem pomoci lidem v různých situacích na jejich životní dráze, v kompenzování nedostatků prostředí a při utváření hodnotných výchovných podnětů (Procházka, 2012, str. 66). Podle Průchy, Walterové a Mareše (1995, str. 203) se jedná o aplikované odvětví pedagogiky, které se zabývá výchovným působením na rizikové a sociálně znevýhodněné skupiny mládeže a dospělých. Není zaměřena pouze na rozvoj potenciálu každého jedince, ale i na jeho komplexní chápání a socializaci. Sociální pedagogika je věda zabývající se vztahy mezi jedinci či sociální skupinou a sociálním prostředím ve výchově a vzdělávání (Čábalová, 2011, str. 184).

Sociální pedagog je absolvent magisterského programu oboru pedagogika, specializace sociální pedagogika nebo jiných programů sociální pedagogiky, filozofické nebo pedagogické fakulty. Jde o odborníka, který je teoreticky a prakticky vybavený a připravený na sociálně výchovnou činnost. Pro výkon své profese má všeobecné nebo specifické kompetence (Bakošová, 2008, str. 180). Kraus (2008) vidí sociálního pedagoga jako odborníka, který je teoreticky, prakticky a koncepčně vybaven na záměrné výchovné působení osob a skupin všude tam, kde se jejich životní styl a prostředí vyznačuje destruktivním či nekreativním způsobem uspokojování potřeb.

Vychovatel realizuje výchovně vzdělávací činnost zaměřenou na celkový a specifický rozvoj dětí a mládeže, popřípadě i dospělých, na jejich zájmové vzdělávání. Je to pedagogický pracovník vykonávající přímou pedagogickou činnost, pro výkon svého povolání musí být bezúhonný, svěprávný, zdravotně způsobilý a mít odbornou kvalifikaci.

Důležitým předpokladem vychovatele je také jeho schopnost neustálého reagování na stále nové a měnící se podmínky, seberozvoj, kladný vztah k dětem, tvořivost, komunikační dovednosti a důslednost (Bendl a kolektiv, 2015, s.75). Vychovatelem je označován pracovník školského zařízení, zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu, zařízení sociální péče či zařízení pro zájmové vzdělávání, jako jsou školní družiny a školní kluby (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, str. 68).

Klíčové kompetence – zahrnují schopnosti, postoje, dovednosti, hodnoty a další charakteristiky osobnosti, které umožňují člověku adekvátně a efektivně jednat v různých životních a pracovních situacích (Belz, Siegrist, 2001). Veteška a Tureckiová (2008), definují kompetence jako jedinečnou schopnost člověka rozvíjet svůj potenciál, úspěšně jednat, rozhodovat se a umět nést za svá rozhodnutí odpovědnost. Termín kompetence zahrnuje známou triádu „moci – chtít – umět“.

Profesní kompetence – zahrnují znalosti, dovednosti, zkušenosti a postoje, které vždy ve vhodné kombinaci využívají sociální pedagogové (Procházka, 2012, str. 75).

Školní družina – je školní zařízení, které má dlouholetou tradici. Je součástí výchovně vzdělávacího systému a zabezpečuje žákům výchovu a náplň času před, mezi a odpoledne po vyučování. Děti se zde seznamují s různými zájmovými aktivitami, prohlubují si své školní znalosti a zdokonalují sociální kompetence (Hájek, Pávková a kolektiv, 2003). V rámci volnočasových aktivit nabízí širokou řadu činností a pomáhá dětem rozvinout jejich nadání a dovednosti. Hlavními aktéry v družině jsou děti a vychovatelky (Pospíšilová, Komínková, 2015). Školní družina je přednostně určena žákům prvního stupně základní školy, je rozdělená na oddělení, ve kterých je maximálně 30 žáků na jednoho pedagoga. Hra je základní formou činnosti, přináší žákům zážitky a pozitivní emoce (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, str. 144).

Výchova je cílevědomé, záměrné a systematické působení na jedince s cílem dosáhnout pozitivní změny v jeho osobnosti tak, aby se stal svébytným a socializovaným jedincem. Výchova je jednou z nejobtížnějších, nejsložitějších a nejodpovědnějších činností jedinců (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Vaňová, 2015, str. 19). Výchova je celoživotní a komplexní společenský proces ovlivňování osobnosti, který probíhá v rodině, ve škole, v mimoškolních a volnočasových aktivitách, správná výchova akceptuje osobnost jedince, startuje jeho potřeby, vede ho k všestrannosti a k sebevýchově (Kohoutek, 2008, s. 58).

1.2 Přehled problematiky v literatuře

Počátky pedagogiky sahají daleko do minulosti, až do starověku. Kolébkou bylo starověké Řecko, kde vznikaly první názory na výchovu. S vyvíjející se společností se jednotlivé názory a pohled na výchovu měnily.

Sociální pedagogika vznikla na přelomu 19. a 20. století. Její vznik ovlivnila sociologie – společnost – výchova a pedagogika. Snažila se o odtabuizování a řešení sociálních problémů (bída, chudoba, později závislosti a násilí páchané na dětech). Rozvíjela se ve třech směrech:

1. Praktický proud, za jehož zakladatele je považován první sociální pedagog v praxi Johann Heinrich Pestalozzi. Sám popsal vliv prostředí na člověka, svůj úkol viděl v pomoci chudým, opuštěným a nevzdělaným. Tento proud se snažil řešit sociální problémy, které vznikaly společností, prakticky zasáhnout.
2. Teoretický proud, který vymezoval cíle a obsah výchovy, zdůvodňoval sociální podstatu výchovy. Za zakladatele proudu je považován Paul Natorp, který zdůrazňuje, že pomocí výchovy se může člověk stát organickou složkou společnosti. Výchova usiluje o zdokonalení člověka, zušlechtnění jeho vlastností. Společnost sama vychovává, je nástrojem výchovy. Člověk bez společnosti není člověkem, stejně tak jako výchova nemůže existovat bez společnosti.
3. Empirický proud, který preferoval empirické bádání – výzkum, rozpracoval německý pedagog Paul Bergemann. Zdůrazňoval vzájemné spojení člověka a společnosti.

Pojem sociální pedagogika se začal používat v Německu zhruba kolem roku 1850. S tímto pojmem je spojován německý pedagog Karl Mager, který jej pravděpodobně roku 1844 jako první použil. Za autora bývá také velmi často považován Adolf Diesterweg, který název sám použil roku 1851.

Počátky české sociální pedagogiky se pojí s činností Ferdinanda Kindermanna, který se zasloužil o rozvoj mezilidských vztahů a se jménem Gustava Adolfa Lindnera, který zastával názor, že děti je potřeba vychovávat pro život ve společnosti. Na Slovensku to byla praktická činnost Samuela Těšedíka. Jejím úkolem byla pomoc bližním, chudým, nemocným, strádajícím, vyřazeným ze společnosti a života.

Systematicky se začala rozvíjet tato věda po roce 1990, tento pojem se stal velmi frekventovaným. Od roku 1993 se naplno rozvíjí univerzitní vzdělání sociálních pedagogů. Na Slovensku byla sociální pedagogika začátkem 21. století zařazena do soustavy pedagogických věd.

Při psaní práce jsem čerpala z odborné literatury autorů, kteří se daným tématem zabývají. Mezi známé autory, kteří se v současné době tématu sociální pedagogika, sociální pedagog a jeho uplatnění věnují, patří např. Blahoslav Kraus, Milan Procházka, Zlatica Bakošová, Ingrid Emmerová. Problematice školních družin, klíčových kompetencí či vychovatelství se věnují Stanislav Bendl, Bedřich Hájek, Jiřina Pávková, Jaroslav Veteška, Horst Belz aj. Na podstatné myšlenky některých upozorním níže, dále ve své práci.

Bohuslav Kraus napsal knihu „**Sociální aspekty výchovy**“, ve které se snaží přiblížit podstatu výchovného procesu, charakteristiku prostředí, kde se výchova odehrává, všimá si výchovných problémů dětí a mládeže. Pozornost věnuje také škole a ostatním výchovným zařízením, zaměřuje se na působení hromadných sdělovacích prostředků a tělovýchovných organizací. Nezapomíná ani na osobnost vychovatele, jeho profesionální roli. V knize vychází z vlastních výzkumů a dlouholetých zkušeností.

Slovenská sociální pedagožka Zlatica Bakošová vydala publikaci „**Sociálna pedagogika jako životná pomoc**“, která je výsledkem její vědeckovýzkumné i pedagogické činnosti. Cílem je ukázat na pomáhající charakter sociální pedagogiky prostřednictvím jejího obsahu. Celá práce je propojená myšlenkou pomoci prostřednictvím výchovy, kterou v průběhu biodromálního vývoje potřebuje každý z nás. Práce je rozčleněna do teoretických a empirických kapitol. Teoretické objasňují terminologii, vztah sociální pedagogiky k ostatním vědám, modely a koncepce. Vymezuji profil sociálního pedagoga a jeho uplatnění v praxi. Empirické části jsou podloženy výzkumnými zjištěními a případovými studii z praxe a ze zahraničních pobytů.

„**Teórie sociálnej pedagogiky**“ je monografie napsaná se záměrem skloubit vědeckou rétoriku s praktickými potřebami sociálních pedagogů. Zlatica Bakošová a kolektiv se snaží přispět k vědeckému poznání novými teoretickými poznatky ze sociální pedagogiky, ideovým projektem výzkumu sociálních kompetencí či modelem komunikace vyplývající přímo ze zkušeností autorky.

Další kniha „**Základy sociální pedagogiky**“ rovněž od Bohuslava Krause, nás zavede do historie i současnosti sociální pedagogiky u nás i v zahraničí. Definuje sociální

pedagogiku jako studijní obor i vědní disciplínu. Věnuje se problematice sociálního prostředí, škole a výchovným institucím, sociálně výchovnému působení a otázkám multikulturního soužití. Důležitou oblastí je i sociální komunikace či profese sociálního pedagoga.

Na skutečnost, že pojem „**Sociální pedagogika**“, slyšíme v současné době stále častěji, upozorňuje autor stejnojmenné knihy, Miroslav Procházka. Rozvoj sociální pedagogiky měl podle tohoto autora řadu subjektivních i objektivních příčin. Mezi objektivní patřila poptávka po studijním oboru, který by nalézal odpovědi na otázky a problémy, jež se začaly nově ve společnosti objevovat – závislosti, kriminalita mládeže, náhradní rodinná péče. Subjektivním předpokladem zase byly výsledky, kterých sociální pedagogika dosáhla v okolních zemích. Kniha přináší přehledný pohled do minulosti i současnosti, zaměřuje se na výchovu, prostředí, školu a rodinu. Nezapomíná ani na problematiku prevence a negativních sociálních vlivů. Část knihy je věnována také profesi sociálního pedagoga.

Podle Bedřicha Hájka, Jiřiny Pávkové a kolektivu je „**Školní družina**“ důležitým zařízením pro výchovu dětí mimo vyučování. Zajišťuje dětem péči v době, kdy se jim nemohou věnovat rodiče. Plní vzdělávací cíle, rozvíjí specifická nadání dětí, má důležitou roli v prevenci negativních sociálních jevů, je dobrým pomocníkem při hledání mimoškolní náplně volného času. „Kniha popisuje také vhodné materiální, organizační i sociální uspořádání družiny, je doplněna o přehled právních norem.

„**Vychovatelství**“ patří mezi atraktivní, ale zároveň i náročné povolání. Neustále klade na své představitele nové požadavky, které musí zvládat s nadhledem. Kniha, kterou napsal Stanislav Bendl a kolektiv nás seznamuje s teoretickými základy z oboru vychovatelství. Obsahuje poznatky z filozofie, sociální pedagogiky, pedagogiky volného času, ale také učivo ze sociální psychologie či speciální pedagogiky. Vychovatel je nositelem cíle a obsahu výchovy, u dětí pěstuje hodnoty, vlastnosti a postoje, které prospívají nejenom jim, ale i ostatním lidem a celé společnosti. Mezi cíle vysokoškolského vzdělání vychovatelů patří: učit se myslet v pedagogických souvislostech, učit se použít teorii v praxi a učit se být reflektivním praktikem.

„**Pedagogické ovlivňování volného času**“ od autorů Bedřicha Hájka, Břetislava Hofbauera a Jiřiny Pávkové popisuje základní problémy týkající se volného času dětí a mládeže, zabývá se jednotlivými institucemi, které aktivity nabízí. Objasňuje, co znamená pojem volný čas. Definuje ho jako dobu, kdy se člověk věnuje činnostem, které

ho zajímají, naplňují, přinášejí mu radost a uspokojení. Autoři v knize nezapomínají ani na osobnost pedagoga a právní předpisy, které jsou k zajištění bezpečnosti a ochrany všech zúčastněných velmi důležité.

1.3 Smysl a význam vychovatelství

Výchova nás provází na každém kroku, po celý život, odedávna. Již po staletí se uskutečňuje v různých institucích, ve škole, v mimoškolním zařízení, rodině či na pracovišti (Jůzl, 2010). Velký český myslitel, pedagog a filozof Jan Amos Komenský považoval výchovu za velmi důležitou. Ve svém díle „Obecná porada o nápravě věcí lidských“ důrazně vyslovil své celoživotní krédo. Výchovu a vzdělání považoval za nejdůležitější činitel vývoje osobnosti, ale i za prostředek nápravy společnosti (Augusta, Honzák, 2003, s. 78). Prosazoval názor vychovávat všechny, všemu, všestranně, tzn. poskytnout výchovu a vzdělání všem bez rozdílu – chlapcům, dívkám, bohatým, chudým, nadaným i nenadaným (Jůzl, 2010, s.69). V jeho myšlence pokračujeme i dnes, pouze termín vzdělávat všechny bez rozdílu jsme nahradili novým pojmem inkluze. Každý člověk je jedinečná osobnost, významnou lidskou kvalitou je umět rozumně uvažovat, učit se a pracovat.

Výchova je jedna z nejobtížnějších a také nejdůležitějších lidských činností. Člověk je nejdokonalejším tvorem na Zemi. Všechny ostatní předčí tím, že je schopen se mnoho věcí naučit a k tomu mu pomáhá právě výchova, kterou lze považovat za jeden z činitelů, vytvářejících originalitu a dokonalost každého z nás. Výchova dle Zlatice Bakošové (2011, s. 85) má užší a širší pojetí. V širším se jedná o nezáměrné ovlivňování člověka a v užším o systematické, cílevědomé a záměrné působení na procesy učení s cílem vychovat kultivovanou osobnost schopnou se prosadit.

Obsahem výchovy je výchova:

- rozumová, která vede děti k osvojení si poznatků a činností.
- pracovní, která utváří pozitivní (kladný) vztah k práci.
- mravní utváří etické postoje, mravní principy, ideály.
- estetická formuluje vztah ke kultuře, umět odlišit dobro od zla, vhodně se chovat a vystupovat na veřejnosti.
- tělesná rozvíjí zdatnost, odolnost, tělesnou schránku jedince.

Cílem výchovy a také vychovatelství je:

- učit se poznávat
- učit se být
- učit se žít s ostatními
- učit se jednat (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015)

Velmi důležité je respektovat při výchově individuální a věkové zvláštnosti každého jedince. Na každého platí něco jiného, sám vychovatel si musí najít cestu k jedinci, volit správné metody a postupy. Jedince nevychovává systém, ale lidé se svými kvalitami a osudy. Důležitý je humanistický přístup ke každému. Je to aktivní a tvůrčí proces podílení se na vlastním růstu, vývoji a rozvoji. Čím méně mají žáci pocit, že jsou vychováváni, tím je to lepší pro jejich cestu k sebevýchově.

Snažíme se:

- pomoci dětem hledat vlastní identitu
- pomáhat všem, kteří pomoc potřebují
- o otevřený vztah a komunikaci mezi vychovatelem a dítětem
- učit se porozumět druhému, učit se toleranci, empatii
- promítat praktické životní situace do výchovného procesu
- regulovat chování v závislosti na změně situace
- vytvářet podmínky a prostor pro osobitý a samostatný rozvoj dětí (Čábalová, 2011, s.92)

Člověk je na světě proto, aby splnil životní poslání – přijal a rozdával lásku, pracoval a vytvářel hodnoty. Při výchově dětí je také nutno dodržovat zásady, které jsou součástí výchovného procesu a pomáhají nám dosáhnout vytyčené cíle. Jedná se o zásadu cílevědomosti, přiměřenosti, systematičnosti, individuálního přístupu, názornosti a pragmatičnosti. (Bakošová a kolektiv, 2011, s. 115).

Činiteli výchovy jsou vychovatelé a vychovávaní (děti). Vzájemným a denním poznáváním si vytváří mezi sebou vztah, který může být kladný i záporný. Úspěšná výchova může probíhat pouze v radostné, klidné a pohodové atmosféře (Pávková, 2010, s. 59).

Vychovatel by měl zaujmout, imponovat, sloužit jako vzor – model k identifikaci či napodobování. Pokud nezaujme, děti nebudou chtít přijímat jeho postoje, názory a způsoby

jednání. Je také často rádcem a přítelem. Děti si získává svým vystupováním a podnětným prostředím, protože pokud se děti v zařízení cítí dobře, může být vychovatel spokojen. Vede děti k samotnému rozhodování se, klade důraz na aktivitu, iniciativu a učí je k zodpovědnosti za své rozhodnutí. Při výchově nezapomíná ani na pochvalu či povzbuzení (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 38). Udává tón výchovného procesu, volí výchovné prostředky a harmonizuje jejich působení. Snaží se o odstranění nevhodných prvků pro pozitivní rozvoj vychovávaného (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015, s. 75).

Vychovatel je zodpovědný za rozvoj a bezpečí vychovávaného, je profesionál, který dokáže pracovat se skupinou. Obecným cílem výchovy je naučit jedince vhodně nakládat s volným časem, umět ho využívat a ocenit jeho životní hodnotu (Bendl a kolektiv, 2015, s. 83).

Vychovatel také podporuje komunikaci mezi dětmi, vhodně ji usměrňuje. Ve výchově by měl převládat dialog nad monologem. Každé sdělení obsahuje mnohem více, než jen pouhé informace a dobrý vychovatel v něm umí odhalit i skrytý význam toho, co mu chce dítě sdělit. Pro podporu vzájemné komunikace slouží hry (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 40).

Důležitá při práci s dětmi je dobrovolná účast dětí na jednotlivých činnostech. Vychovatel vytváří takové podmínky, aby děti program zaujal a přijímaly ho dobrovolně. To předpokládá znalost a respektování přání dětí.

Děti mají odlišné vrozené předpoklady, vyrůstají v různých rodinách, působí na ně rozdílné vlivy prostředí, každá rodina má své aktivity, které preferuje. Na formování osobnosti dítěte se podílí i škola (Pávková, 2010, s. 47).

Každé dítě je originální člověk, jedinečná bytost, která obohacuje společnost. Má své potenciality, které je potřeba rozvíjet. Důležitá je sebevýchova, seberozvoj a také zpětná vazba. Respektovat dítě, vnímat ho pozitivně a nenálepkovat patří mezi úkoly vychovatelství (Suchánková, Zgarbová, 2014, s. 56).

Při výchově používá autoritářský, liberální nebo demokratický styl výchovy. Styl je podmíněn osobními zkušenostmi a vlastnostmi vychovatele i dětí, ale také společensko – historickými podmínkami (Čábalová, 2011, s. 54).

Podrobněji výchovné styly popisuje následující tabulka:

Tabulka č. 1 podle Čábalové (2011, s. 54)

	Autokratická výchova	Demokratická výchova	Liberální výchova
Druh normy a pravidla	příkazy, zákazy, povinnosti	smysluplné normy a pravidla (dle potřeb, respektování pravidel soužití)	nejasná pravidla
Tvůrce normy a pravidla	ten, kdo má moc	podílí se všichni členové společenství	není jasné, kdo je určuje, vznikají nahodile
Příjemce normy a pravidla	pro ty, co nemají moc	platí pro všechny	nejsou závazná

Samotné výchovné působení probíhá prostřednictvím metod výchovy, například:

- spolupráce a kooperace vychovatele s dětmi
- příklad a vzor
- příkazy, zákazy a pravidla
- přesvědčování
- vzájemná pomoc

V knize od Bakošové a kolektiv zaznívá otázka, zda je dobré dítě vychovávat nebo ho ponechat volně růst? Pokud ale chceme, aby výchova měla smysl, je zapotřebí zasahovat.

Vychovatelství patří mezi atraktivní, ale i náročné povolání, které klade na své představitele neustále nové a nové požadavky a nejrůznější výzvy. Učit se myslet v globálních souvislostech, umět těžit z teorie praxe, učit se být reflektivním praktikem – to patří mezi cíle vysokoškolské vzdělávání vychovatelů (Bendl a kolektiv, 2015).

Děti by měly dospělému důvěřovat, nebát se sdělit jakýkoliv svůj problém či trápení.

Stát se samostatným, nepotřebovat rady zkušených osob, nepotřebovat dohled, dokázat vychovávat a vzdělávat sám sebe jsou hlavní cíle výchovy a vzdělávání (Suchánková, Zgarbová, 2014, s. 58).

Výchova by měla respektovat a plně rozvíjet aktivity, tvořivost i autentické subjektivity všech vychovávaných. Pokud nebudeme respektovat potřeby dítěte, stane se výchova samoúčelnou a donucovací aktivitou, která dítě rozvíjí, ale spíše manipuluje s jeho životem (Čábalová, 2011, s. 54).

Pracuji jako vychovatelka na základní škole ve Znojmě. Cílem naší družiny, respektive vychovatelek, které v ní pracují, je učit děti a žáky:

Rozvíjet pohybové schopnosti a obratnosti v oblasti jemné i hrubé motoriky.

Cvičit paměť, postřeh i soustředění.

Rozvíjet slovní zásobu a fantazii.

Vést je k tvořivosti.

Utvářet pracovní návyky a vztah k práci.

Vést je k uvědomování si svých práv, povinností a pocitů.

Bezpečné, radostné a smysluplné trávení volného času.

Získávat životní zkušenosti a znalosti hravou formou.

Učit se komunikovat a spolupracovat se spolužáky, respektovat jejich odlišnosti.

Nabízet různorodé činnosti s individuálním přístupem k jednotlivým dětem a žákům.

Vytvářet podmínky a prostor pro odpočinek a relaxaci.

Rozvíjet zájmy dětí a žáků a umožňovat jim prožitek úspěchu.

Podněcovat je k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů.

Učit se osvojovat si základy slušného chování při stolování.

Učit se komunikovat, spolupracovat a respektovat se.

Učit se předávat znalosti, zkušenosti a dovednosti v různých oblastech.

Utvářet kladný vztah k přírodě a učit se chránit svět kolem nás.

Rozvíjet všestrannou spolupráci s rodiči dětí a žáků

([Http://jpark.zsvaclavskenam.cz/downloads/svp3.doc](http://jpark.zsvaclavskenam.cz/downloads/svp3.doc) [online]. [cit. 2016-12-29]).

2 SOCIÁLNÍ PEDAGOG JAKO VYCHOVATEL

Sociální pedagog je kompetentní řídit a realizovat práci v sociálně výchovné sféře, ve státní správě, dokáže analyzovat a řešit problémy pedagogického rázu a poskytovat poradenství. Jeho práce je blízká profesi učitele, vychovatele nebo psychologa, ale v žádném případě je nenahrazuje (Emmerová, I. (2005). Možnosti uplatnění sociálního pedagoga. *Pedagogická orientace*, 15(3), 98–111. [online]. [cit. 2016-12-29]).

Český představitel sociální pedagogiky Bohuslav Kraus (2008, s. 44) popisuje sociálního pedagoga jako odborníka pro výchovné působení ve dvou oblastech:

- v přímé výchovné činnosti ve směru profilace a kompenzace
- v manažérské, sociálně-pedagogické činnosti v institucích v organizační, vzdělávací metodické a koncepční práci

2.1 Kompetence sociálního pedagoga

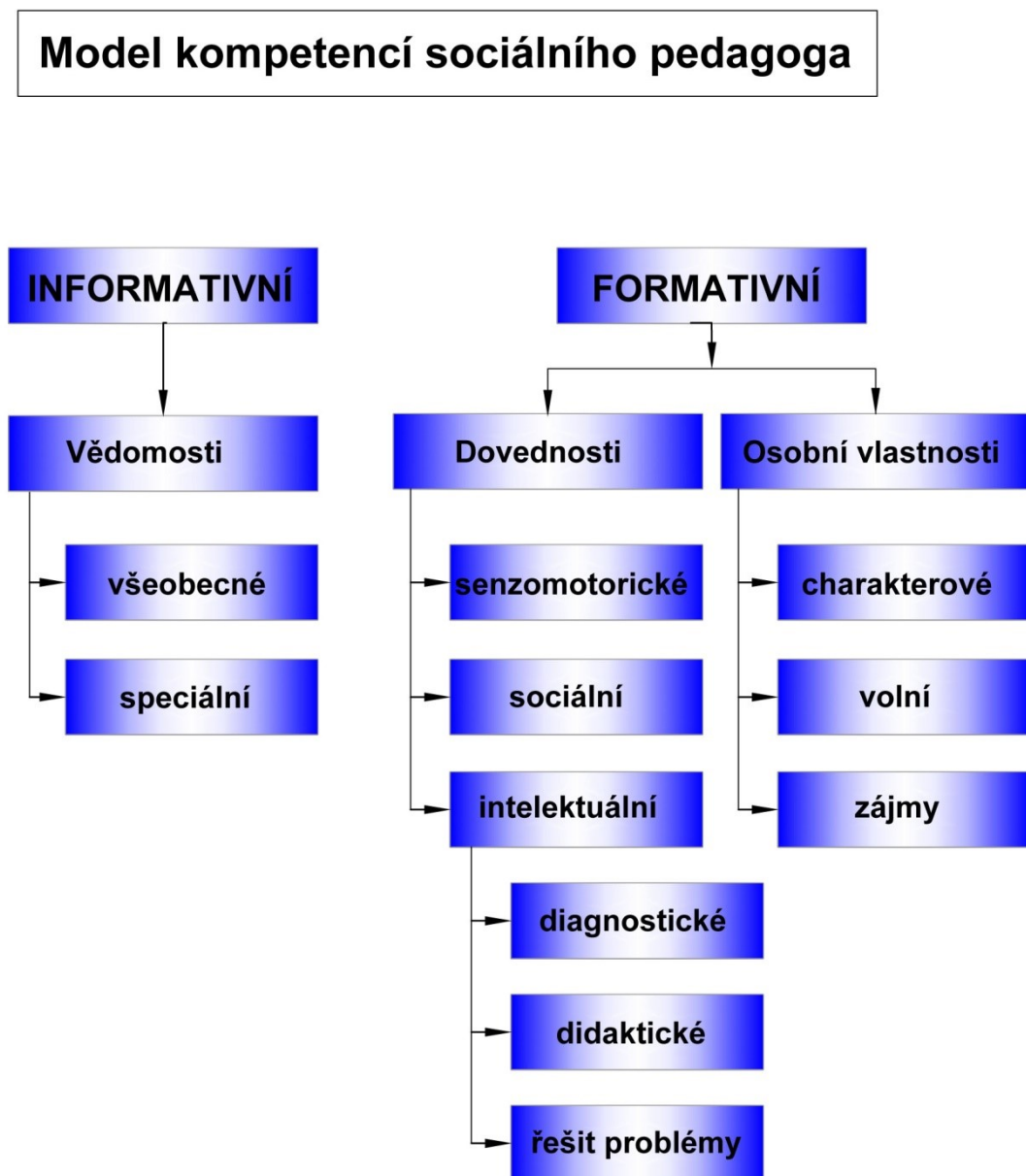
Slovo sociální označuje člověka, který je společenský, kolektivní, pozitivně jedná a je všeobecně obratný.

Mozaika činností sociálního pedagoga je velmi pestrá, neustále se objevují nové a tvořivé aktivity vyžadující také kreativitu. Bohuslav Kraus (2008, s. 199) uvádí, že pracovní činnosti pedagoga mají povahu:

1. výchovného působení ve volném čase
2. poradenské činnosti vykonávané sociální analýzy a diagnostiky problému, situace či prostředí, ve kterém se jedinec nachází
3. resocializační a reedukační péče a práce v terénu

Dále píše, že náplní jeho práce je také spolupráce s rodiči, pedagogickými pracovníky, věnuje se organizačním činnostem. Podílí se na projektu a zúčastňuje se výzkumných záměrů. Musí tedy disponovat příslušnými kompetencemi.

Pro názornou představu uvádím schéma modelu kompetencí sociálního pedagoga:

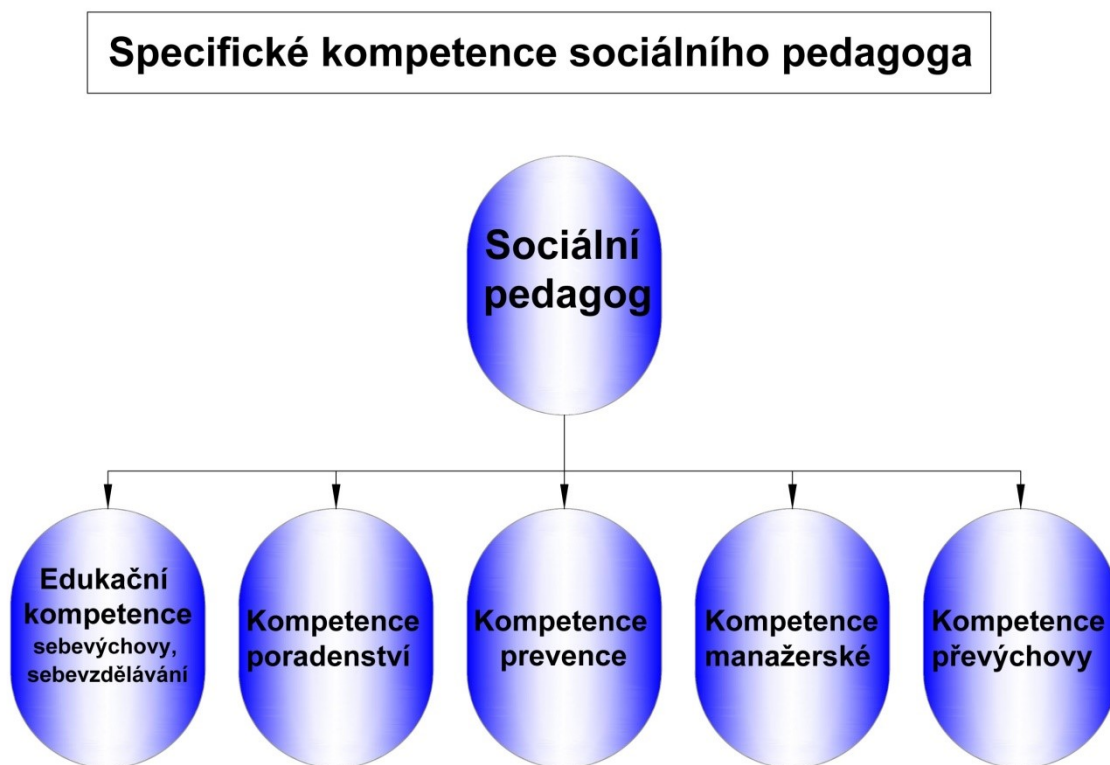

Obrázek č. 1 podle Krause a Poláčkové et. al. (2001, s. 36)

Kompetence se týkají celé osobnosti jedince, jsou získávány a rozvíjeny po celý život. Být kompetentní znamená být schopný. Člověk je profesně způsobilý, pokud vědomě, efektivně a účelně využívá svůj potenciál, je dlouhodobě úspěšný v činnostech, které vykonává i v oblastech svého života a přináší to jemu i okolí požitky a radost (Veteška, Tureckiová, 2008, s. 32 a 79).

Slovenská sociální pedagožka Bakošová (2008, s. 180–184) uvádí, že sociální pedagog má pro výkon své profese všeobecné anebo specifické kompetence. Všeobecné kompetence spočívají v pomoci a podpoře dětem, mládeži, dospělým i rodičům ve zlepšování kvality života pomocí humanistické výchovy.

Specifické kompetence dělí do pěti oblastí:

Obrázek č. 2 podle Bakošové (2008, s. 183)

1. Kompetence výchovy a vzdělávání

Sociální pedagog je tvůrcem teorie, tvoří a řeší výzkumné projekty, pedagogickou terminologii. Plánuje, organizuje a metodicky usměřuje své podřízené a realizuje činnosti ve školní družině či klubu. V oblasti výchovy je vychovatelem, který rozvíjí a podporuje lidské vztahy, asertivní chování, altruismus, solidaritu, efektivní komunikaci, všímavost a jiné vlastnosti. Zná metody a zákonitosti procesu výchovy. Důležitá je také sebevýchova a sebevzdělávání.

Sebevýchova vede k poznání a přijetí vlastních nedostatků, k vytrvalosti a trpělivosti k umění se vyrovnávat s překážkami. Sebevzdělávání vychází z vlastních vnitřních potřeb,

velkou roli zde hraje vůle a morálka. Sociální pedagog podporuje vzdělávání svých kolegů, ale i dětí a mládeži, kterým pomáhá.

2. Kompetence převýchovy

Pokud je sociální pedagog dobrý vychovatel, lehko dokáže diagnostikovat odklon od normy a může včas zahájit intervenci. Při své práci využívá poznatky ze speciální pedagogiky, psychologie osobnosti a pedagogické diagnózy. Řeší problémové situace, například kriminální činy, drogové a jiné závislosti, emocionální a sociální narušenost. Sám docent Komárek, který je teoretik i praktik v oboru uvádí jako vhodnou metodu převýchovy pomocí:

- a) sociální opory – někdo z rodiny, kamarád
- b) rekonstrukce osobnosti – pouze ale za pomoci psychologa, analýza snů
- c) přeučení – zbavujeme se starých a nevhodných návyků, učíme se nové, učíme se disciplíně, dennímu režimu, střídání činností.

Celý proces převýchovy je náročný na čas, výsledky se dostavují postupně. Zde je velmi důležitá trpělivost, pevná vůle, důvěra a důslednost.

3. Kompetence poradenská

Poradenství vychází ze dvou hledisek:

- a) Z psychologických koncepcí, kde hlavním cílem je, aby klient porozuměl vlastní životní situaci a ujasnil si své životní cíle. Je potřeba celou situaci řádně rozebrat, zjistit, kde je problém, jak se dá řešit a připravit řešení. Vše je založeno na dobré spolupráci a komunikaci mezi klientem a sociálním pedagogem.
- b) Z pedagogických teorií, výchovných situací a nedostatků, které se v rodině vyskytují. Člověk si na jedné straně ví rady, nepotřebuje terapii, ale na druhé straně se potřebuje v celé situaci zorientovat. Sociální pedagog dokáže zvolit vhodný přístup, dovede řídit rozhovor, projednávat a řešit problém. Je empatický, umí naslouchat, používá efektivní komunikaci a klade takové otázky, které směřují k pochopení celé situace. K vyřešení daného problému by měl mít k výběru vždy více variant řešení, aby si klient sám mohl zvolit tu, která se mu bude jevit jako nejvhodnější. Vše je založeno na dobrovolnosti. Sociální pedagog přistupuje profesionálně, nebagatelizuje problém, taktně jedná, nezraňuje klienta, dá mu dostatek času na to, aby si vnitřně celý problém sám zpracoval.

4. Kompetence prevence

Prevenici členíme na primární, sekundární a terciální. Sociální pedagog realizuje zejména univerzální a sekundární.

Cílem primární prevence je informovat společnost tom, že existují sociální problémy. Je zaměřena na celou lidskou populaci, snaží se, aby lidé pochopili i ty ostatní jedince – děti z ulice, bezdomovce, děti z dětského domova či svobodné matky, snaží se tak předcházet předsudkům. Tato prevence je prezentována zejména přes média – televize, tisk, billboardy. Sociální pedagog organizuje zejména volnočasové aktivity pro děti a mládež a realizuje školní preventivní program.

Sekundární prevence je zaměřená na ohrožené skupiny nebo jednotlivce, na jejich problémy. Cílem této prevence je navrátit jedince zpět do společnosti, snažit se zamezit recidivě a poskytnout jim vhodné vzory chování. Jedná se o přetváření naučených vzorců chování dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

5. Kompetence manažerská

Při řešení problémů se nevyhneme ani administrativě. Práce sociálního pracovníka spočívá v koordinaci práce s jinými odborníky či institucemi, v organizaci práce kolegů i té své. Dokáže poskytnout pomoc tomu, kdo ji potřebuje, k jednotlivým problémům se staví interdisciplinárně (Bakošová, 2008, s. 193 – 195).

Sociální pedagog by měl mít také osobnostní předpoklady, které mu pomohou při práci s dětmi a mládeží s odchylkami chování i v náročných životních situacích. K osobnostním předpokladům patří empatie, altruismus, porozumění, naslouchání, efektivní komunikace, poskytnutí pomoci a rady ((Bakošová, 2008, s. 183–184). Procházka (2012, s. 77) píše, že osobnostní předpoklady neboli kompetence zahrnují také tvořivost, kritické myšlení a schopnost řešit problémy. U sociálního pedagoga se též klade důraz na vysokou míru socializace, která je spojena s porozuměním, širokými zájmy o společenské dění a s všeobecným přehledem.

Kompetentní je tedy ten, kdo efektivně zvládá různé úkoly a situace, je ve svých sociálních rolích úspěšný. Kompetence se týkají celé osobnosti jedince a jsou rozvíjeny po celý život (Veteška, Tureckiová, 2008, s. 32).

Sociální pedagog se věnuje širokému věkovému spektru (od dětí a mládeže až po seniory). Profese sociálního pedagoga je charakterizována jako široký komplex interdisciplinárních

znalostí, které jsou spojeny s realizací intervenčních, výchovných a preventivních činností kladoucích důraz na osobnostní a etické kvality sociálního pedagoga a také jeho autoritu. U sociálního pedagoga se klade také důraz na vysokou míru socializace, která je spojena s porozuměním, širokými zájmy o společenské dění a všeobecným přehledem (Procházka, 2012, s. 75–77).

2.2 Poslání školní družiny

Důležitým zařízením, kde děti tráví svůj volný čas je školní družina, která tvoří součást školského výchovně vzdělávacího systému, zajišťuje péči o děti v době, kdy se jim nemohou věnovat rodiče, tzn. v době před a po vyučování. Rozvíjí je nejen po stránce tělesné, ale i mravní, citové, rozumové a estetické. Plní vzdělávací cíle, rozvíjí specifická nadání dětí a pomáhá překonávat i jejich handicap. Vychovatelky v družině se také snaží o prohlubování sociálních kontaktů mezi dětmi. Děti se učí být k sobě kamarádké, učí se tolerantnosti a ohleduplnosti k druhým, k vzájemnému respektu a trpělivosti, a to zejména při skupinových hrách i organizovaných aktivitách. Důležitou roli má i v prevenci rizikového chování a v rozvoji osobních a sociálních kompetencí.

Většinou školní družinu navštěvují žáci 1. až 5. tříd, kteří pravidelné denní docházky se do družiny zařazují do oddělení, většinou podle věku žáků. Počty přítomných žáků se během dne mění – odcházejí domů, či do kroužků, oddělení se naplňují nejvýše do 30 žáků. Někdy však jsou vhodné naopak skupiny smíšené, kdy starší žáci pomáhají mladším, předávají jim své vědomosti a zkušenosti. Stejně tak je to s dětmi s poruchami ADHD nebo poruchami chování. Jejich zařazení mezi ostatní děti bývá velmi často vhodné, ne však ve vysokém počtu. Ostatní děti si zvykají na odlišnosti těchto žáků, a naopak přítomnost klidného žáka je pro hyperaktivního jedince velmi prospěšná. Některé školy mají pro tyto žáky specializovaná oddělení se sníženým počtem žáků. Je-li oddělení tvořeno pouze žáky se zdravotním postižením, je počet žáků v oddělení shodný s počtem žáků ve třídách. V oddělení lze individuálně integrovat nejvýše 5 žáků se zdravotním postižením. Do tohoto oddělení jsou přijímáni pouze žáci na základě odborného vyšetření (Hájek, Pávková, 2011).

Školní družina nabízí dětem v rámci volnočasových aktivit pestrou paletu činností a pomáhá tak rozvinout jejich nadání a dovednosti. Je ideálním prostorem pro práci na utváření hodnot a zdokonalení personálních, občanských, sociálních a komunikativních

kompetencí. Pracují zde vychovatelky společně s vedoucí vychovatelkou (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 5).

Je to zařízení, které ovlivňuje velkou část dětské populace. Hlavním posláním družin je poskytnout dětem odpočinek a dát jim možnost, aby se mohly připravit na vyučování. Odpočinkem chápeme klidové činnosti, ale také pohybové aktivity, kterými nahrazujeme nedostatek pohybu v průběhu vyučování. Odpočívat ale mohou i u vhodně zvolených zájmových činností. Děti si potřebují řadu věcí vyzkoušet, než zjistí, v čem jsou dobré a co je baví. Důležitou součástí výchovného působení je upevňování a pěstování hygienických návyků (Bendl a kolektiv, 2015, s. 134).

Vzájemná interakce dětí ve školní družině se uskutečňuje pomocí her, které slouží k zábavě i poučení. Pomocí nich děti vstupují do rozličných rolí, které si mohou vyzkoušet. Hra dává činnostem smysl a řád, děti poznávají snadněji sebe i ty druhé, učí se překonávat překážky a dodržovat pravidla. Rozlišujeme hry organizované a spontánní, výběr závisí na věku a pohlaví dětí (Pospíšilová, Komínková, 2015, s. 89).

Školní družina by měla mít pro své činnosti vlastní vyhovující prostor. Ten by měl být členitý, aby umožňoval zájmové, organizované, spontánní i odpočinkové aktivity. Součástí vybavení by měly být časopisy, knihy, hudební nástroje, hry, počítač a výtvarný materiál, sportovní náčiní a podobně. Zařízení by mělo být čisté a udržované a vyzdobené výrobky dětí, které se v průběhu roku obměňují (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 224).

Školní družina slouží výchově, vzdělávání a rekreaci žáků. Své funkce naplňuje činnostmi odpočinkovou, rekreační, zájmovou a přípravou na vyučování.

Odpočinková činnost má za úkol odstranit únavu, je zařazována v čase, kdy se dostavuje největší pokles výkonosti, tj. zpravidla ráno před vyučováním, po obědě a v odpoledních hodinách. Odpočinek může zahrnovat individuální i skupinové činnosti na koberci – poslech pohádky či relaxační hudby, sledování krátké pohádky v televizi, klidné stolní hry, drobné zájmové činnosti. Při odpočinkové činnosti se tedy využívají především metody slovní, diskusní a didaktické hry. Odpočinková činnost je pro žáky velmi důležitá, plní psychohygienické poslání.

Rekreační činnost je důležitou a nezbytnou součástí denního režimu, většinou se jedná o pohybové či sportovní aktivity v družině nebo venku na hřišti. Hry a činnosti, ať již organizované či spontánní, mohou být rušnější, žáci potřebují relaxaci po soustředění se

ve vyučování. Rekreační činnost je nepostradatelným procesem socializace. Posiluje kladný vztah dětí ke sportu, rozvíjí jejich dovednosti a znalosti pravidel her. Učí se ohleduplnosti, pravidla chování ve skupině, trpělivosti soupeření, ale zároveň i vyrovnání se s neúspěchem.

Při zájmové činnosti se rozvíjí osobnost dítěte, umožňuje seberealizaci, rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností dětí. Jednotlivé činnosti zahání pocit nudy a nenaplněné doby, eliminují tak škodlivé zájmy, které by mohly mít za následek vznik sociálně patologického chování (Pospíšilová, Komínková, 2015, s. 41–47).

Příprava na vyučování zahrnuje činnosti, které souvisejí s plněním školních povinností, může se jednat o vypracovávání domácích úkolů se souhlasem rodičů, procvičování učiva zábavnou formou pomocí didaktických her, ověřování si školních poznatků v praxi a získávání poznatků nových při praktických činnostech (Hájek, Pávková, 201, s. 17). Tato činnost bývá zpravidla zařazována až po třetí hodině, po odeznění únavy z vyučování. Pokud se jedná o žáky dojíždějící, lze udělat i výjimku a zařadit tuto činnost podle jejich možností. Při psaní úkolů je důležitá čistota a správné osvětlení. Žáci sedí na židli u stolečků, nesmí je nikdo rušit, musí mít na práci klid. Vychovatelka úkoly neopravuje, ale na požádání může pomoci při jejich řešení. Nesupluje roli učitelky, školní družinu nemůžeme zaměňovat za doučovací kroužek (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 148–149).

Základní formou činnosti je pravidelná a příležitostní zájmová činnost. Pravidelná činnost vychází z každodenní práce v jednotlivých odděleních se žáky, kteří jsou přihlášení k pravidelné docházce. Příležitostní činnosti jsou určeny pro rodiče a širší veřejnost, jedná se např. o karneval, sportovní den, výstavky, besídku.

Mezi výchovné prostředky patří i prostory, kde se výchova odehrává, jejich materiální vybavení. Je důležité, aby prostory svým vybavením odpovídaly výchovným záměrům, poskytovaly dostatek soukromí a působily blahodárně na psychiku (Bendl a kolektiv, 2015, s. 127 a 136).

Pobyt dětí ve školní družině doprovází také řada režimových momentů – přechody z jídelny do družiny, převlékání, sebeobslužné činnosti a podobně. Vždy je nutné zajistit bezpečí dětí. Ke každé profesní přípravě i práci s dětmi patří znalost příslušných právních předpisů vztahujících se k dané činnosti. Školní družina zajišťuje bezpečnost a ochranu dětí při všech aktivitách. Vychovatelé kontrolují, dohlížejí a usměřují chování dětí,

před každou akcí provádí poučení, které následně zapíše do třídní knihy. Přebírají za děti právní odpovědnost, musí znát i normy. Normy jsou obecně závazná pravidla chování, která se skládají z příkazů, zákazů a dovolení. Mezi znaky právní normy patří závaznost, formální účinnost, vynutitelnost a obecnost.

Všechny činnosti jsou plánovány tak, aby se předcházelo možným rizikům nejen v bezpečnosti fyzické, ale i sociální a emocionální.

Podmínky pro zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí jsou dány:

1. Školním řádem ZŠ
2. Vnitřním řádem ŠD
3. Vnitřními řády odborných učeben

Každá školní družina má svůj školní řád, který vychází z místních podmínek a obsahuje:

- Provozní dobu ŠD
- Kritéria přijetí žáka do ŠD a jeho dobu odchodu domů
- Postup při nevyzvednutí si žáka v provozní době ŠD
- Bezpečnost a ochranu žáka
- Pitný režim
- Platbu ŠD
- Ostatní činnosti organizované ŠD
- Možnost kontaktu s rodiči (Pávková, s. 117).

Zájmové vzdělávání ve školní družině je ukončeno na základě písemné odhlášky zákonného zástupce žáka. Vzdělávání žáka může být ukončeno i ředitelem školy v případě, že žák svým chováním hrubě narušuje průběh vzdělávání, nebo ohrožuje bezpečnost sebe a ostatních dětí a žáků.

2.3. Kompetence vychovatele ve školní družině

Vzácnou kvalitou člověka je schopnost učit se. Učíme se neustále sami, spolu s ostatními, někoho učíme, nebo někdo učí nás. Jsme stále vzděláváni a vychovávani pomocí ostatních lidí. Všichni tedy jednou budeme, nebo už jsme vychovateli., dobrými, méně dobrými nebo špatnými. Říká se, že vychovatel vkládá do osudů svých vychovávaných celou svou osobnost (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Váňová, 2015, s. 15)

Vychovatelem může být kdokoli nebo cokoli kdo nebo co vychovává – člověk, stroj, prostředí, záměrně ovlivňuje vychovávaného jedince nebo skupinu. Vychovatel je také povolání, které najdeme v katalogu profesí, každý vychovatel pro výkon své práce musí splňovat odbornou kvalifikaci danou zákonem.

Bendl a kolektiv uvádí (2015, s. 14–16), že předpokladem pro výkon profese vychovatele je odborná kvalifikace, organizační schopnosti, autorita, kladný vztah k dětem, komunikační schopnosti, důslednost, smysl pro humor, kultivované vystupování. Musí se neustále vzdělávat a sebevzdělávat, umět reagovat na nové a neustále měnící se podmínky.

Pedagog by měl být pozorný, mít dobrou paměť, vědomosti a návyky, schopnost ovládat své emoce, z charakterových vlastností by měly převažovat zvláště ty kladné, jako např. pracovitost, sebeovládání, spravedlivost a schopnost vychovávat.

Zvláště žádoucí jsou tyto vlastnosti:

- empatie – aby se uměl vcítit do druhých
- komunikativnost – pro navazování vztahů a spolupráci s druhými lidmi
- dominantnost – vede a řídí ostatní
- zvládat náročné životní situace
- optimističnost – převaha kladných emocí
- pozitivní vztah k dětem, dospívajícím i dospělým

Dobrý pedagog je rád mezi dětmi, klade na ně přiměřené požadavky, bere v úvahu i jejich názory, poskytuje jim volný prostor pro jejich nápady a o všem s nimi hovoří. Umí ocenit originální nápad, umí mluvit i naslouchat, zvládat různé situace, které s sebou přináší život, umí používat formy jednání a vhodný výchovný styl (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 134–137).

Vychovatel je nositelem cíle výchovy, je přímo zodpovědný za vychovávaného po stránce bezpečí a vývoje. Zná zákonitosti procesu výchovy a osobnosti, uvědomuje si i vnější faktory, které na tento vývoj mají vliv. Dokáže pracovat se skupinou, diagnostikovat kvality jednotlivých jedinců.

Vychovatelé pracují ve školách a školských zařízeních, organizují, plánují, kontrolují činnost dětí a pomocí jednotlivých činností rozvíjejí jejich schopnosti a vlohy. Vychovatel realizuje výchovně vzdělávací činnost, která je zaměřena na specifický i celkový rozvoj

osobnosti a na jejich zájmové vzdělávání v souladu s výchovně vzdělávacím programem příslušného zařízení.

Činnosti vychovatele se dělí do několika oblastí:

1. Administrativní činnosti

Představují vedení evidence dětí daného zařízení, vlastní pedagogickou činnost, ale také hodnocení u dětí, výsledek jejich práce či snahy.

2. Organizační činnosti

Zahrnují organizaci dne, kontrolu, plánování jednotlivých činností s dětmi, ale také organizaci výletů a různých kulturních akcí.

3. Koordinační činnosti

Koordinují činnosti vychovatelů v jednotlivých odděleních a protidrogovou prevenci v rámci daného zařízení

4. Metodické činnosti

Tvoří vzdělávací a výchovné dokumenty, preventivní programy, vytváří programy inkluze a integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a navrhuje opatření, která vedou k optimalizaci výchovy a vzdělávání.

5. Diagnostické činnosti

Posuzují zvláštnosti a potřeby u dětí. Důraz je kladen na individualitu každého jedince.

6. Přímá výchovná a vzdělávací činnost

Vede k osobnímu rozvoji dítěte pomocí tělesně, duševně, sociálně, hudebně, výtvarně zaměřené činnosti, rozvíjí výchovu k toleranci, hodnotám a spolupráci (Bendl a kolektiv, 2015, s. 14–15).

V domácí i zahraniční literatuře se setkáváme s rozdílnou řadou klasifikací kompetencí učitele.

Průcha a kolektiv (in Procházka, 2012, s. 76) dělí kompetence, kterými by měl disponovat pracovník – učitel k efektivnímu výkonu práce na osobnostní a profesní. Osobnostní zahrnují především tvořivost, zodpovědnost, týmovou spolupráci, schopnost řešit problémy

a být sociálně vnímavý. Profesní kompetence se nevztahují jen k obsahové složce výkonu, ale i na oblast sociálně pedagogické práce.

Spilková (in Bakošová, 2011, s. 122) mezi klíčové kompetence zahrnuje činnosti:

- komunikační
- psychodidaktické
- poradenské a konzultační
- diagnostické a intervenční
- kompetence vlastní reflexi

Švec (in Bakošová, 2011, s. 122) vymezuje 3 základní kompetence učitele:

1. Kompetence na vyučování a výchovu (komunikační, diagnostické a psychopedagogické)
2. Kompetence osobnostní (tvořivost, empatie, flexibilita, umění akceptovat sebe i druhé)
3. Kompetence rozvíjející (adaptační, výzkumné, informační, autoregulační)

Vychovatel v průběhu pedagogického působení rozvíjí také sociální kompetence, které jsou důležité pro další rozvoj žáků (zdravé sebevědomí, sebejistota, přizpůsobit se životu ve skupině, umět být sám sebou atd.). Aby mohl ve své profesi kvalitně působit, musí mít odpovídající vzdělání vysokoškolské, vyšší odborné nebo středoškolské s maturitou se zaměřením na pedagogiku (Hájek a kolektiv, 2007, s. 51).

Právě pojmem sociální kompetence se zabývá Bakošová (2011, s. 123), která do těchto kompetencí zahrnuje:

- schopnost kooperace	- přesvědčování
- názornou ukázkou	- vysvětlení
- podporu a pomoc	- lidský přístup
- empatii	- akceptaci
- schopnost řešit konflikty	- efektivní komunikaci

Řadí sem také schopnost porozumět dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí, romským dětem, dětem s výchovnými problémy a dětem nezaměstnaných rodičů.

Klapilová (2000, s. 41) vysvětluje sociální kompetence jako schopnost učitele vhodně se chovat, jednat, rozumět dětem a usměrňovat je. Důležitá je přirozená autorita učitele.

Stejně jako Bakošová, i ona vymezuje, že pro učitele je podstatné aby:

- měl vysokou profesionální a odbornou úroveň
- byl schopný řídit a vést pracovní tým
- dovedl řešit konflikty
- uměl jednat, motivovat druhé
- stanovil pravidla pracovních povinností a jejich vzájemné respektování
- uměl pochválit i pokárat
- měl přirozené vystupování, byl důsledný, přímý, komunikativní

Ve většině bodů se obě autorky shodují.

Vychovatel by měl dobře rozumět tomu, co žákům sděluje a vysvětluje a podporovat jejich osobní spokojenost. Do školy přicházejí žáci s různými zkušenostmi, odlišnými perspektivami, individuálně se lišící v sociálních, emočních i kognitivních charakteristikách a pro všechny by mělo být učení smysluplné. Velmi důležité jsou interpersonální vztahy, ve kterých je žák oceňován, respektován a zároveň i uznáván. (Gillernová. Krejčová a kolektiv, 2012, s. 57).

3 BARIÉRY UPLATNĚNÍ SOCIÁLNÍHO PEDAGOGA

Zákon č. 563/ 2004 Sbírky, o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v paragrafu 2 definuje, že pedagogický pracovník je ten, kdo koná přímou pedagogickou práci. Předpokládá se přímé působení na vychovávaného, vzdělávaného jedince. Tuto přímou pedagogickou činnost vykonává:

- a) učitel
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků
- c) vychovatel, pedagog volného času
- d) speciální pedagog, psycholog
- e) asistent pedagoga
- f) metodik prevence
- g) vedoucí pedagogický pracovník
- h) trenér

Sociální pedagog zde není vůbec uveden.

3.1 Legislativní bariéry v možnosti uplatnění sociálního pedagoga

Sociální pracovník není uveden mezi pedagogickými pracovníky, což je ale velká škoda, protože tím školství ztrácí vzdělané a kvalifikované pedagogy, kteří jsou v současné době tolik potřební. Moderní doba s sebou přináší řadu změn, nových situací a jevů, které je potřeba řešit. Stav, který v současné době trvá, je pro MŠMT nevýhodný. Profesi sociálního pedagoga by bylo potřeba legitimizovat, zahrnout ho mezi ostatní pedagogické pracovníky (<https://www.zsakovskeho.cz/files/media/soc.pedagog-ve-skolstvi-phddr-alena-plskova.doc>. [online]. [cit. 2016-12-29]).

Přítom studijní obor sociální pedagogika je v České republice realizován na několika univerzitách, zájem o tento obor je velký. Absolventi jsou připraveni výchovně působit na děti a mládež, rozvíjet jejich osobnost a pomáhat jim hledat smysl života při zvládání životních situací. Cílovou skupinu jejich působení tvoří děti, mládež, ale i dospělí. Kromě běžné populace se zaměřují také na klienty ze sociálně-znevýhodněného prostředí, různých národností a kultur či sociálně handicapované. Absolventi mají osobnostní předpoklady

pro práci s lidmi, využívají efektivní komunikaci, zvládají krizové situace a využívají při své práci poznatky získané ze studia.

Ve škole dochází k důležitým rozhodnutím právě o budoucnosti žáků, odehrávají se zde mnohé konflikty. Sociální pedagogové by mohli představovat důležitý článek, který spojuje školu, rodiče a ostatní instituce. Sociální pedagog může ve škole zastávat roli:

- pomocníka a obhájce žáka
- mediátora, který řeší problémy se žáky a rodiči
- koordinátora s veřejnou správou
- organizátora volnočasových aktivit
- iniciátora spolupráce s výchovně vzdělávacími institucemi (Kraus, Poláčková, 2001, s. 192–193).

Ročně přichází do praxe několik stovek vysoce kvalifikovaných sociálních pedagogů, kteří ale ne vždy najdou uplatnění, protože někteří zaměstnavatelé nevědí, kam je zařadit ([Http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf](http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf) [online]. [cit. 2016-12-29]).

Uplatnění sociálních pedagogů v oblasti sociální v České republice se do této doby řídí zákonem 108/2006 Sbírky O sociálních službách, dle tohoto zákona absolventi sociální pedagogiky jsou způsobilí k výkonu profese sociálního pracovníka.

Na rozdíl od nás je na Slovensku uplatnění sociálních pedagogů ve školách a školských zařízeních již legislativně upraveno od roku 2008. Jejich působení ve školách upravují dvě normy: Zákon č. 245/2008 Sbírky o výchově a vzdělávání a Zákon č. 317/2009 o pedagogických zaměstnancích a odborných zaměstnancích, který definuje jeho činnost v paragrafu 24 takto:

Sociální pedagog vykonává odborné činnosti v rámci prevence, intervence a poskytování poradenství, zejména pro žáky a děti ohrožené sociálně patologickými jevy, sociálně znevýhodněného prostředí, drogově závislým nebo jinak znevýhodněným dětem a žákům a jejich zákonným zástupcům a pedagogickým zaměstnancům škol a školských zařízení.

Jakub Hladík, člen asociace vzdělavatelů v sociální pedagogice, zastává názor, že sociální pedagogika v současné době je na vrcholu, ale právě ten pomyslný vrchol nebude jednoduché zdolat. Tím právě myslí oblast legislativního ukotvení profese sociálního pedagoga. Jedním z cílů asociace byla v roce 2014 snaha o zařazení sociálního pedagoga

mezi pedagogické pracovníky ([Http://soced.cz/wpcontent/uploads/2014/11/INFORMACE_Asociace-vzdelavatelů-v-sociální-pedagogice_Final.pdf](http://soced.cz/wpcontent/uploads/2014/11/INFORMACE_Asociace-vzdelavatelů-v-sociální-pedagogice_Final.pdf) [online]. [cit. 2016-12-29]).

Hlavním a základním důvodem proč na českých školách zavést pozici sociálního pedagoga je že osobnostně rozvojová socializační a sociálně preventivní role školy je podceněná. Není dotována odbornými finančními a personálními kapacitami. Školy plní především funkci vzdělávací, výchovná ustupuje do pozadí. Přitom je tato role velmi důležitá, neustále rostou a prohlubují se sociální a ekonomické rozdíly ve společnosti a tím samozřejmě i mez dětmi, zvyšuje se počet cizinců, dětí znevýhodněných či s postižením. Problémy narůstají, slábne i výchovná role rodiny. Na školách chybí kvalifikovaný odborník, který by se těmto problémům aktivně věnoval a řešil je. Odborníka, který je vybavený potřebnými dovednostmi a znalostmi, sociálního pedagoga ([Http://docplayer.cz/15306579-Zavedeni-pozice-socialniho-pedagoga-do-skol-studie-proveditelnosti.html](http://docplayer.cz/15306579-Zavedeni-pozice-socialniho-pedagoga-do-skol-studie-proveditelnosti.html) [online]. [cit. 2016-12-29]).

Uplatněním sociálních pedagogů ve školství se zabývá také Mikulková. Sociální pedagogiku vnímá jako vzdělávací, zmocňující a aktivizační činnost, kde hlavním jejím cílem je optimálně zvládnout život. Ve svém příspěvku také poukazuje na to, že v katalogu prací profese sociálního pedagoga není uvedena, tudíž neexistuje. Ve školství ale pracují a mohou pracovat pedagogové, kteří jsou vedeni jako sociální pracovníci, vychovatelé, pedagogové volného času či asistenti pedagoga. Je tedy nutné zabývat se zařazením sociálních pedagogů mezi pedagogické pracovníky. Současná situace je výzvou pro rozvoj jeho činnosti ([Http://www.socioklima.eu/program/files/prispevek_do_sborniku.pdf](http://www.socioklima.eu/program/files/prispevek_do_sborniku.pdf) [online]. [cit. 2016-12-29]).

Dočkáme se zařazení profese sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky? Já tomu věřím. Naděje umírá poslední. Podle usnesení vlády ČR ze dne 11.5 2016 č. 416/2016, vláda ukládá ministryni školství, mládeže a tělovýchovy, aby:

- vymezila do roku 2019 činnost a odbornou kvalifikaci sociálního pedagoga
- stanovila standard vzdělávání pro sociálního pedagoga
- ukotvila tuto pozici v zákonu

Legitimizace sociálního pedagoga jako vědecké a profesní disciplíny přispějí spolu s psychologem, učiteli, speciálními pedagogy, vychovateli a ostatními pedagogickými pracovníky k vytvoření efektivního a spolupracujícího týmu profesionálů ([Https://www.zs](https://www.zs)

rakovskeho.cz/files/media/soc.pedagog-ve-skolstvi-phddr-alena-plskova.doc. [online]. [cit. 2016-12-29]).

3.2 Pedagogické situace zvládnuté vychovatelem x sociálním pedagogem

Sociální pedagogika je aplikovaná pedagogická disciplína, která se zabývá širokým okruhem problémů spjatých s výchovným působením na rizikovou a sociálně znevýhodněnou skupinu dětí, mládeže, ale i dospělých.

Výchova může vychovateli přinášet vnitřně velkou radost, ale mnohdy i zklamání, pocit dobře vykonané práce, ale i snahu rezignovat na výchovné působení. Od vychovatele se vyžaduje velká trpělivost, lidská statečnost, empatie, osobní nasazení i odvaha v rozhodování. Vychovatel je na rozdíl od sociálního pedagoga zařazen mezi pedagogické pracovníky, oba dva ale splňují profesní a osobní kompetence pro práci s dětmi. Vysokoškolským studiem sociální pedagogiky vychovatel získává odbornou kvalifikaci pro svoji pedagogickou činnost (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Vaňová, 2015, str. 15).

Vychovatel x sociální pedagog při své práci s dětmi řeší nejrůznější situace a problémy, které se v kolektivu dětí vyskytnou. Nikdy žádnou nepodceňuje a snaží se ji vyřešit ke spokojenosti obou stran. Vždy je důležitá komunikace, klid a individuální přístup. Děti musí vědět a pochopit, že se jim snažím pomoci, že je někdo chápe a důvěřuje jim. Žádnou situaci nikdy nelze podcenit, drobný neřešený konflikt může přerůst ve větší. Je potřeba vždy pokud možno zachytit problém na samém začátku.

Vychovatel se ve vztahu k dětem ocitá v rozmanitých rolích učitele, rádce, kamaráda, přítele či instruktora, naslouchá jim, radí a pomáhá. Vše je také založeno na vzájemné důvěře. Snaží se vytvářet dětem pohodové prostředí. Vše, co působí příjemně na tělo, přispívá k duševní pohodě a pomáhá jedinci úspěšně se vyrovnávat s náročnými životními situacemi.

Při řešení pedagogických situací používá vychovatel různé výchovné prostředky. Ve výchově si nikdo nepostačí se šablonami, každé dítě je jiné, na každé platí něco jiného. Také situace bývá nová a něčím jiná, zvláštní. Dobrý vychovatel se snaží vždy najít vhodné řešení, při kterém uplatňuje i svoji autoritu (Dvořáková, Kolář, Tvrzová, Vaňová, 2015, str. 37).

Používá vhodný výchovný styl a formy jednání. Nejméně účinné a vhodné je pasivní jednání. Vychovatel není schopen si prosadit základní požadavky, má malou autoritu,

používá liberální výchovný styl. Dětem ponechává velkou volnost, což se jim nelíbí, chtějí také určitý pořádek, organizaci a systém. Mívají časté kázeňské problémy.

Účinný způsob jednání je ten, kdy vychovatel klade na děti v přiměřené míře požadavky, hovoří s nimi, respektuje je a poskytuje jim prostor pro jejich přání a nápady. Využívá demokratický styl. Vychovatel by měl děti znát, všímat si jejich projevů, a pokud je za něco kárá, tak je konkrétní a děti neponižuje. Měl by ovládat asertivní dovednosti a techniky (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 136–137).

Vychovatel při své pedagogické činnosti ve školní družině řeší s dětmi i různé nežádoucí jevy, mezi ty nejčastější a méně závažné patří dětské krádeže a lži. Děti kradou zejména z důvodu, že po určité věci touží, chtějí udělat něco mimořádného, chtějí ublížit či se pomstít majiteli té konkrétní věci, nebo je ke krádeži navedl někdo další. Doprovodným jevem nevhodného chování bývá lež. Zpravidla je to lež účelová, kdy se dítě brání v konfliktní situaci, ale bývá to i lež, která má druhého poškodit nebo mu ublížit. Někdy mají také děti tak silné představy, že nedokáží odlišit realitu od fantazie. Kromě hádek a drobných konfliktů musí být vychovatel připraven také na řešení agresivního chování mezi dětmi, šikany nebo různých druhů závislostí, které s sebou současná doba přináší. Toto riziko hrozí zejména u dětí bez zájmu, proto je potřeba pro ně organizovat výchovné programy.

Mezi efektivní metody řešení patří zejména interaktivní programy, které žákům pomáhají zkvalitňovat komunikaci, zvládat stresové situace a konflikty a zvyšovat sebevědomí. Neúčinné jsou jednorázové hromadné akce zastrašování, či citové apely. Hlavním nebezpečím z výchovného hlediska je to, že dítě sedí u počítače a hraje bojové hry, které v něm ještě více tu agresivitu rozvíjejí, místo aby si hrálo a komunikovalo s vrstevníky. Stává se potom na počítači závislé.

V rámci prevence by děti měly být vedeny k osvojování si sociálních dovedností, ke kterým patří i sociální kompetence, např.:

- schopnost pochválit jiného a zároveň i pochvalu přijmout
- schopnost přijatelně vyjádřit odlišný názor, než jaký zastávají ostatní
- schopnost zahájit rozhovor s dospělým či vrstevníkem
- schopnost požádat o pomoc při řešení problémů

Ve školní družině se také často setkáváme s rivalitou mezi dětmi. Všechny chtějí být úspěšné a nejlepší. Činnosti proto střídáme a volíme tak, aby při nich mohli být úspěšní

postupně všichni. Při hodnocení vyhledáváme zejména kladné momenty, na každém výkonu lze najít něco dobrého a pozitivního. Hodnotíme celý proces – píli, snahu, nápad. Pokud ale nejsme spokojeni, vyjádříme nesouhlas nebo výhradu (dnes se ti nedařilo, neměl jsi svůj den, apod.). Ne ale všechny děti jsou schopné komunikovat s ostatními. Nenutíme je, necháme je volně hře přihlížet, postupně získají důvěru a zapojí se. Pokud se někteří nechtějí zapojit, nenutíme je.

Prevence sociálně patologických jevů spočívá v budování kvalitních sociálních vazeb. Kladným hodnocením či pochvalou posilujeme sebevědomí dětí. Ve volnočasových aktivitách poskytujeme dětem dostatek námětů, které mohou samy realizovat, protože právě nedostatek činností vede ke vzniku nežádoucích jevů. Vždy se musíme pokusit zjistit, co je příčinou nevhodného chování, určit rozsah a následně odvodit opatření. Vždy postupujeme citlivě s ohledem na jedince. Bereme také v úvahu, zda k porušení norem došlo z pohnutky, nebo zda se jedná o začínající poruchu chování. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 194–197).

S poruchami chování se u dětí setkáváme velmi často. Jedná se o poruchu hyperaktivity, při práci s těmito dětmi je důležitá trpělivost a pozitivní myšlení. Tyto děti jsou neustále v pohybu, vrtí se, skáčou druhým do řeči. Důležité je, aby vychovatel či sociální pedagog pružně reagoval, měl dobré znalosti o poruchách chování, úzce spolupracoval s rodiči dětí. Každopádně zejména tyto děti potřebují ke svému životu řád, důslednost a disciplínu. Velmi důležitá je pestrost aktivit, vzájemná důvěra, spolupráce a příjemná atmosféra mezi dětmi. Právě příznaky nevhodného chování se často objevují v situacích, které postrádají dojem novosti. Velmi důležitá je u těchto dětí motivace a výběr činností. (Riefová, 1999, s. 21–24).

V současné době je velmi rozšířená tzv. mobilní závislost. Děti mají neustále fyzický kontakt s mobilem, kontrolují hovory, píšou SMS, fotí, hrají hry. Většina z nich je připojena na internet. Tyto děti bývají nesoustředěné, nejsou schopny běžného života bez mobilu. Zakázat jim mobily přímo nemůžeme, ale můžeme si dohodnout pravidla používání mobilů ve školní družině (Laca, 2013. S. 184).

Pedagogické situace, které jsme zde postupně rozebrali, je schopen vychovatel či sociální pedagog řešit v rámci svého oddělení sám. Pokud se ale mezi dětmi vyskytne šikana či závislosti na návykových látkách, je lepší, pokud spolupracuje s výchovnými poradci, metodiky prevence, psychologem a v neposlední řadě i rodiči dětí.

Šikana patří mezi nejzávažnější patologický jev, jedná se o vážnou poruchu vztahů mezi dětmi, jejím cílem je získat převahu nad druhým jedincem pomocí agrese či manipulace. Iniciátory bývají zpravidla silní jedinci, kteří ale navenek působí slušně a kultivovaně. Základním rysem šikany je agrese fyzická, slovní nebo psychická. Obětí šikany může být kdokoliv: děti, které nově přicházejí do kolektivu, děti s vadou řeči, s handicapem, nadprůměrně inteligentní, s dobrým vztahem k učiteli, bojácné, nekomunikativní či ze sociálně slabé rodiny. Je potřeba vědět z preventivních důvodů příčiny šikany a vychovatel by měl znát jednotlivé stupně šikanování. Také by si neměl myslet, že si oběť může za vše sama. Většinou se dítě začne chovat jinak, je smutné, s nikým si nehraje, straní se kolektivu, nezapojuje se do her. Musíme ale odlišovat škádlení mezi dětmi a jednorázovou agresi od šikanování. Při podezření na šikanu je vždy dobré všechno řádně prošetřit, neboť podceňování vede k rozvoji šikany a důsledky se projeví na skupině i oběti. Vychovatel by měl poskytnout účinnou pomoc, využívat strategie a postupy:

1. Zmapovat šikanování
2. Oddělit od sebe oběť, svědky a agresora a všechny vyslechnout
3. Ochrana oběti
4. Odhalení a potrestání

Celou situaci si řádně zdokumentuje, informujeme rodiče a vedení školy.

Žádnou situaci, se kterou se ve školní družině setkáme a řešíme, nesmíme podceňovat. Nikdo nemá právo ubližovat druhým, Dítě by mělo mít pocit, že mu rozumíme, že za námi může přijít s jakýmkoliv problémem, který se budeme snažit společně vyřešit. Důvěřovat nám. A o to právě jde. O vzájemnou důvěru, spolupráci a respekt mezi dětmi a vychovatelem (Čábalová, 2011, s. 217-218 a Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 199).

3.3 Organizace volného času dětí ve školní družině vychovatelem x sociálním pedagogem

Hlavním a důležitým předpokladem pro práci ve školní družině je pozitivní vztah k dětem. Dále musí vychovatel x sociální pedagog také splňovat předpoklady a kompetence, které jsem podrobně rozebrala v kapitole číslo 2.

Vychovatel nebo i sociální pedagog (dále v práci budu uvádět jen vychovatel) má na starost kromě jiného i organizaci plánování činností dětí ve volném čase. Jedná se

o celoroční plán, který se většinou rozpracovává na jednotlivé měsíce. Při plánování aktivit musí přihlížet na věkové složení skupiny, odlišné pohlaví, různé temperamenty, individuální zvláštnosti dětí apod. Také nesmí zapomínat na materiální vybavení. Organizací činností rozumíme soubor pravidel a dohod a jasné strukturování sociálních situací. To je hlavně důležité pro děti s poruchami chování, pro které jsou často běžná pravidla nejasná a sociální situace nepřehledné. Děti potřebují jasný řád, předpověditelnost a pravidelnost, což jim dává pocit jistoty. Totéž se týká i dětí s poruchou autistického spektra. Dobrou organizací jednotlivých činností, ale i prostory, vytváří učitel kvalitní podmínky pro průběh činností. Plánování, řízení činností, jejich koordinace, hodnocení a zpětná vazba patří mezi základní podmínky organizace činností (Gillernová. Krejčová a kolektiv, 2012, s. 31 a 73).

Zájmové vzdělávání má za úkol obohatit denní program žáka a maximálně podporovat jeho individuální rozvoj. Družina poskytuje bezpečí z hlediska fyzického zdraví, ale také dobré podmínky pro sociální a emocionální rozvoj. Vychovatel není při své práci vázán na stereotypní prostředí, sociální vztahy tím bývají bohatší, zejména ve skupinách různého věku. Při organizování a plnění činností se důraz klade na aktivitu, samostatnost a tvořivost dětí. Vychovatel ale nesmí zapomínat na to, že aktivita dětí se v průběhu dne mění, kolísá. Proto po obědě volí vhodné odpočinkové činnosti, které jsou pro odstranění únavy nezbytné. Při organizování činností režimu dne vychovatel respektuje některé požadavky:

- poskytnout dětem dostatečný odpočinek, naučit je účinně odpočívat
- střídat méně náročné činnosti s více náročnými
- dodržovat řád a pravidelnost při činnostech
- uspořádání denního režimu je důležité pro děti, ale i vychovatele (Hájek a kolektiv, 2007, s. 18 a 121).

Vychovatel organizuje činnosti s ohledem na denní potřeby dětí, vychází při tom ze svých dosažených zkušeností, podmínkou je vždy dobrá motivace dětí. Největší motivací je úspěch, proto je důležité činnosti střídat, abychom dali dětem možnost vyniknout v oblasti, která je jim blízká. Činnosti na sebe musí vhodně navazovat, jejich čas nesmí být příliš dlouhý (Holeyšovská, 2003. s. 8-9).

Vychovatel při sestavování činností dodržuje požadavky pedagogiky volného času, které představují strategii výchovné práce:

Požadavek pedagogického ovlivňování volného času

Vychovatel při nabízení činností nezapomíná na nápaditou motivaci, navození příjemného prostředí, na nové pomůcky, čímž rozvíjí přirozenou zvědavost dětí.

Požadavek dobrovolnosti

Všechny činnosti volí vychovatel přiměřeně věku dětí a děti je vykonávají dobrovolně, velmi důležitá je motivace.

Požadavek zajímavosti a zájmovosti

Vychovatel volí atraktivní zajímavé činnosti, tyto činnosti by měly být co nejpestřejší.

Požadavek aktivity

Vychovatel se snaží, aby se přiměřeně uplatnili a uspěli všichni.

Požadavek citlivosti a citovosti

Všechny činnosti by měly přinášet kladné emoce z aktivity a poté také z pochvaly.

Požadavek prostoru k seberealizaci

Dítě v jednotlivých činnostech. Objevuje samo sebe, vytváří si žádoucí sociální kontakty (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 31).

Plánování a organizace činností je první fází, která směřuje k úspěšnému formování kolektivu. Plán je promyšlená příprava vychovatele na výchovnou činnost. Jednotlivá oddělení mají různou věkovou strukturu, odlišné mravní normy, mentální, fyzickou, sociální a psychickou úroveň. Plánované činnosti musí splňovat požadavek kontrolovatelnosti, reálnosti a perspektivnosti (Tmej a kolektiv, 1987, s. 98).

Při plánování a organizování výchovně-vzdělávací práce vychovatel respektuje tradice a zvyklosti školy a regionu, v plánu se také promítá spolupráce se školou a rodiči (Tmej a kolektiv, 1987, s. 53).

Hlavním cílem je vychovávat děti ke smysluplnému využívání volného času a poskytnout jim dostatek námětů k tomu, aby tento čas uměly efektivně naplňovat. Spokojené dítě = šťastné dítě. A o to se ve výchově snažíme. Není nic krásnějšího než spokojený dětský úsměv.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výzkum je systematický způsob řešení problémů, pomocí kterého se rozšiřují vědomostní hranice lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvrací dosavadní poznatky, nebo se získávají zcela nové (Gavora, 2000, s. 11).

V rámci výzkumu byl nejdříve stanoven jeho cíl, dále výzkumný problém a hypotézy. Následně byla zvolena i technika výzkumu a způsob zpracování dat. V závěru je realizována analýza a interpretace výsledků.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém

Diplomová práce se věnuje uplatněním profesních kompetencí sociálního pedagoga u vychovatelů při výchově a vzdělávání dětí ve školní družině na základní škole. Podrobně popisuje a rozebírá jednotlivé kompetence a ukazuje, kde všude je může vychovatel při své činnosti ve školní družině využít.

Cíl výzkumu: Cílem výzkumu je zjistit, které kompetence sociálního pedagoga využívá vychovatel ve školní družině nejvíce.

Výzkumný problém: Do jaké míry jsou využívány kompetence sociálního pedagoga při řešení pedagogických situací, při volnočasových aktivitách a při řešení nevhodného chování jedinců s výchovně – problémovým chováním v rámci školní družiny.

4.2 Výzkumné otázky a stanovení hypotéz

Na základě stanoveného cíle výzkumu byly vytvořeny výzkumné otázky.

Výzkumné otázky:

Které kompetence sociálního pedagoga uplatňuje při své práci vychovatel ve školní družině nejvíce?

Jakým způsobem řeší vychovatel problémové situace vychovatelů mezi žáky ve školní družině?

Jaké pedagogicky – výchovné situace považují vychovatelé za nejčastěji řešené?

Které z nabízených volnočasových aktivit jsou nejvíce oblíbené u žáků ve školní družině?

Do jaké míry je důležitá motivace žáků vychovatelem při jednotlivých činnostech ve školní družině?

Do jaké míry si myslím, že mohu jako vychovatel (vychovatelka) ovlivnit výchovnou činnost ve školní družině?

V návaznosti na zvolené výzkumné otázky byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotézy:

H1: Předpokládám, že vychovatelé při své práci ve školní družině nejčastěji uplatňují kompetence preventivní.

H2: Předpokládám, že míra problémového chování vzniká více u žáků, kteří nerespektují stanovená pravidla školní družiny než u žáků, kteří je respektují.

H3: Předpokládám, že vychovatelé ve školní družině nejčastěji řeší konflikty mezi žáky.

H4: Předpokládám, že výběr oblíbenosti volnočasových aktivit závisí na míře motivace a pestrosti výběru činností vychovatelem.

H5: Předpokládám, že míra motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině závisí na zkušenostech vychovatelů.

H6: Předpokládám, že míra ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině závisí na komunikačních dovednostech vychovatele.

4.3 Pojetí výzkumu a metodika výzkumu

Na základě stanovených cílů a hypotéz bylo zvoleno kvantitativní pojetí výzkumu. Kvantitativní výzkum pracuje s čísly, zjišťuje počet a množství, frekvenci či rozsah výskytu jevů, jejich stupeň. Údaje se matematicky zpracovávají (Gavora, 2000, s. 31).

Nejpoužívanější metodou pro kvantitativní výzkum je **dotazník**. Slouží k rychlému zjišťování faktů, názorů, postojů, hodnot a motivů, potřeb, zájmů atd. Výhodou je anonymita respondenta, získání mnoha informací za krátký čas, dotazník je také možno v dnešní době zaslat elektronicky, výzkumník u vypisování nemusí být vůbec přítomen. Má ale také své nevýhody, hrozí nižší návratnost, nebo pokud respondent otázce nerozumí, nemá se koho zeptat (hrozí zejména u elektronicky zaslaných dotazníků).

Dotazník se skládá ze tří částí. Úvod tvoří stručná charakteristika empirického šetření a nezbytné údaje o výzkumníkovi. První část se zabývá faktografickými údaji respondenta; pohlavím, věkem, dosaženým vzděláním a délkou praxe. Druhou část výzkumného dotazníku tvoří samotné otázky zaměřené na kompetence, pedagogické a problémové situace, jejich způsob řešení, na zájmové činnosti a motivaci. Samotný závěr dotazníku obsahuje poděkování respondentovi za vyplnění a spolupráci (Gavora, 2000. s. 99-100-101).

Dotazník obsahuje 16 otázek, které se vztahují ke zkoumané problematice (viz. výše). Byly použity tři druhy otázek – uzavřené, polouzavřené, škálové. Dotazník je anonymní.

4.4 Výzkumný soubor, sběr a zpracování dat

V souvislosti s daným tématem byl zvolen záměrný kvalifikovaný výběr, výzkumný soubor tvořili vychovatelé, kteří byli požádáni osobně či pomocí emailového kontaktu o spolupráci. Ve všech případech se jednalo o vychovatele základních škol z města Znojma. Celkem bylo rozdáno osobně a pomocí elektronické pošty 85 dotazníků, návratnost byla 70 dotazníků. Otázky z dotazníku byly zpracovány a vyhodnocovány pomocí programu Microsoft Excel a výsledky byly zaznamenány do přehledných tabulek a grafů.

Pro grafické znázornění byly použity sloupcové grafy. Tabulkové zpracování bylo provedeno užitím absolutních relativních četností.

Pro testování závislostí byl použit Pearsonův Chí kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce. Metoda testuje nulovou hypotézu H_0 , že mezi řádky a sloupci tabulky není významná závislost oproti alternativní hypotéze H_1 , že řádky a sloupce jsou závislé.

Je-li hodnota signifikance p menší než 0,05, hovoříme o statisticky významné závislosti – zamítáme H_0 a přijímáme H_1 .

Je-li hodnota signifikance p větší než 0,05, hovoříme o statisticky nevýznamné závislosti – nezamítáme H_0 .

Míra závislosti je měřena pomocí Kontingenčního koeficientu, který nabývá hodnot v rozmezí 0 až 1. Podle hodnoty Kontingenčního koeficientu je možno rozlišit: slabou ($|K| < 0,3$), střední ($0,3 < |K| < 0,8$) a silnou ($|K| > 0,8$) závislost mezi řádky a sloupci tabulky.

Podmínkou pro využití Chí-kvadrát testu v kontingenční tabulce je, aby četnosti v kontingenční tabulce nebyly menší než 5. V případě nesplnění uvedeného předpokladu byly v rámci testování sloučeny relevantní řádky či sloupce, čímž se hodnota četností zvýšila.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE ZJIŠTĚNÝCH ÚDAJŮ

V rámci empirického šetření bylo celkem rozdáno 85 dotazníků. Vráceno zpět bylo 70 dotazníků, což představuje 82 %. Návratnost byla celkově vysoká, velkou zásluhu na tom má zejména osobní kontakt s jednotlivými respondenty.

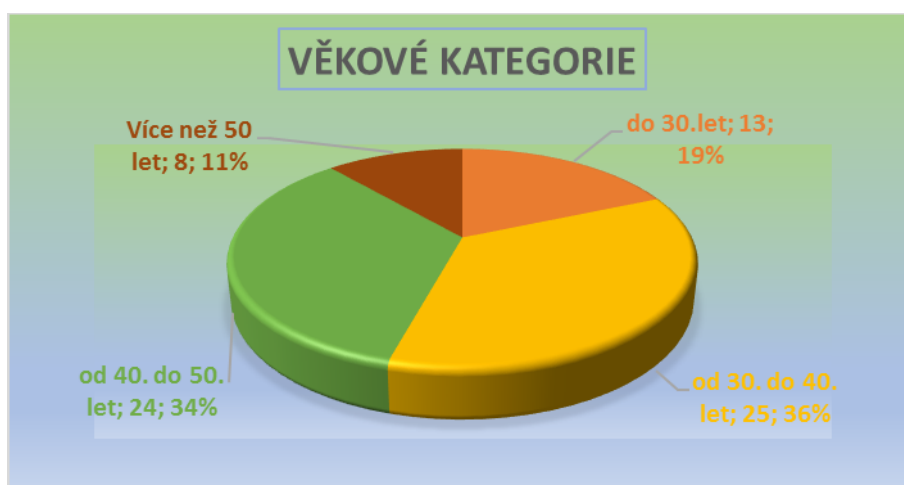
Nejdříve byly vyhodnoceny jednotlivé otázky dotazníku, tyto výsledky byly zaznamenány do grafů.

Úvod dotazníku tvořily čtyři faktografické otázky zaměřené na pohlaví, věk, dosažené vzdělání a délku pedagogické praxe jednotlivých respondentů.

První faktografická otázka se týkala **pohlaví** respondentů, všichni respondenti výzkumného šetření byly ženy. 100 % účastníků uvádí, že povolání vychovatele na základní škole nepatří u mužů mezi oblíbené a vyhledávané.

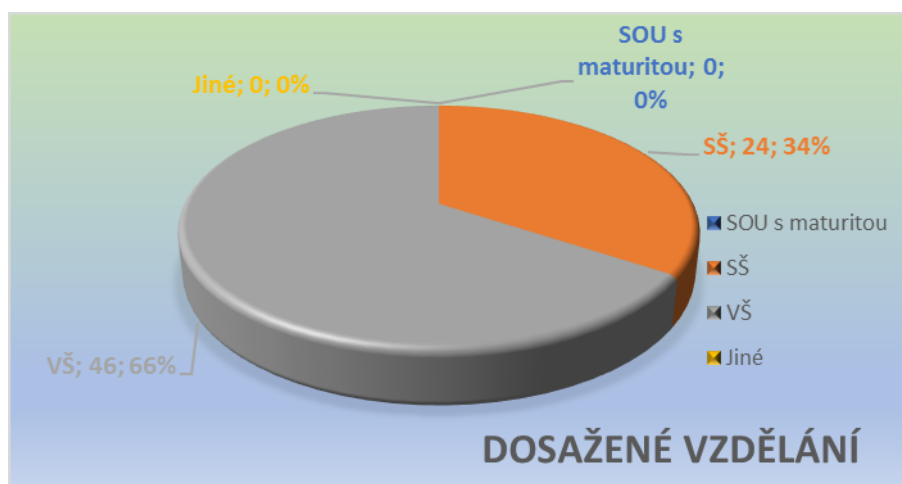
Druhá otázka se týkala **věku**. Následující graf znázorňuje věkové rozložení všech dotázaných.

Graf č.1 Věkové rozložení celkového počtu dotázaných:

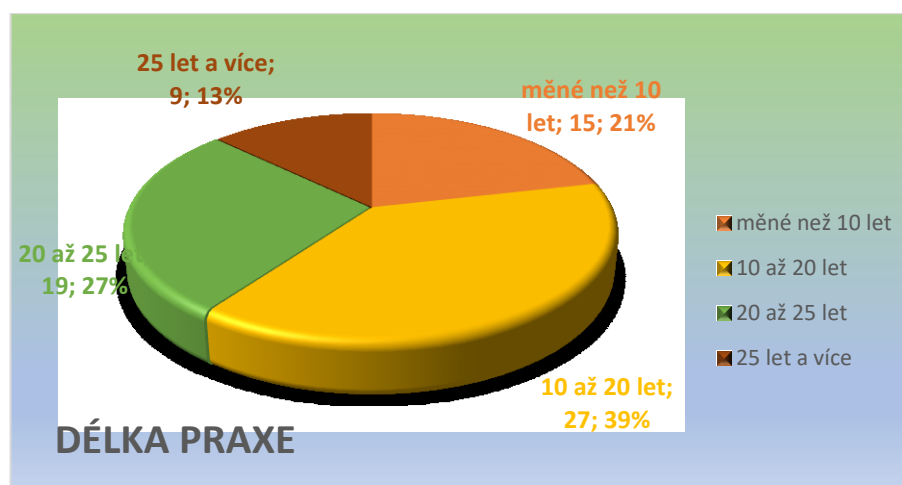
Další otázka se zabývala nejvyšším dosaženým vzděláním dotázaných. Z uvedeného grafu vyplývá, že převážná část dotázaných dosáhla vysokoškolské vzdělání (66%). Současná moderní doba klade na vychovatele stále nové nároky, tudíž odpovídající vysokoškolské vzdělání začíná být pro práci vychovatele nezbytné.

Graf č.2 Nejvyšší dosažené vzdělání

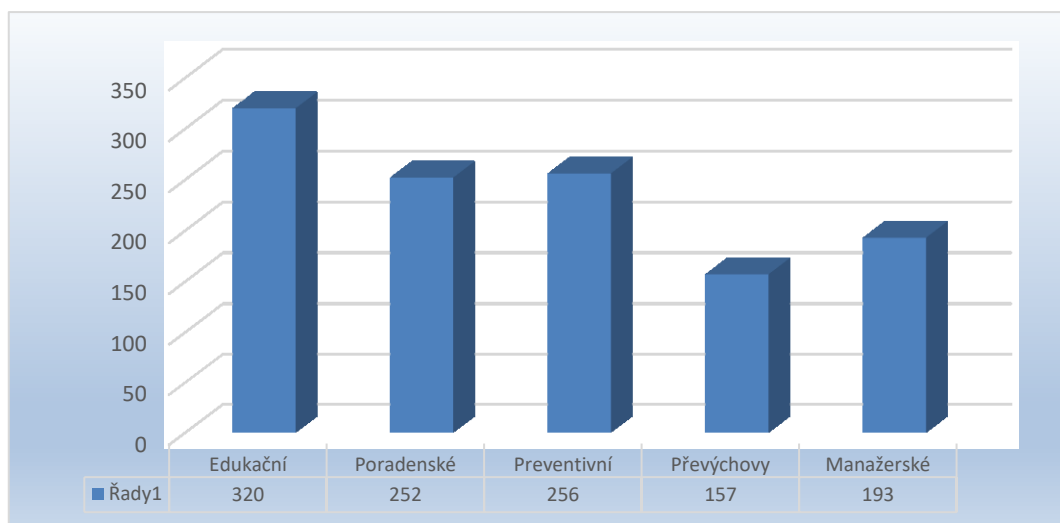

Poslední otázka se týkala délky pedagogické praxe. Z grafu je patrné, že nejpočetnější skupinu tvoří respondenti, kteří pracují ve školství v rozmezí od 10 do 20 let (39%).

Graf č.3 Délka pedagogické praxe

Graf č. 4 k otázce č.1 - Využití kompetencí ve školní družině

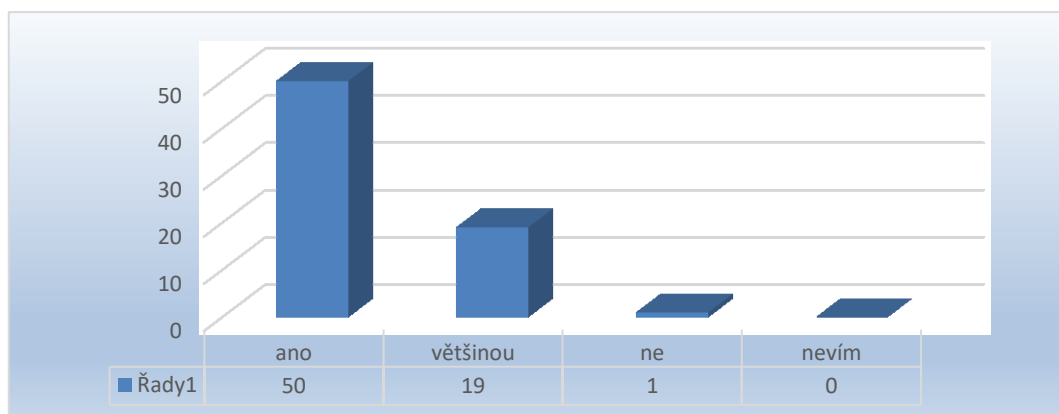

Otázka číslo jedna se týkala **uplatnění kompetencí sociálního pedagoga ve školní družině**. Jednalo se o kompetence: edukační, poradenské, preventivní, převýchovy a manažerské. Úkolem respondentů bylo na hodnotící škále 1 2 3 4 5 zaškrtnout důležitost dané kompetence při práci vychovatelky ve školní družině. Ze samotného grafu je patrné, že vychovatelé při své práci více či méně často využívají všechny kompetence sociálního pedagoga. Výsledné pořadí dle grafu je:

1. Kompetence edukační
2. Kompetence preventivní
3. Kompetence poradenská
4. Kompetence manažerská
5. Kompetence převýchovy

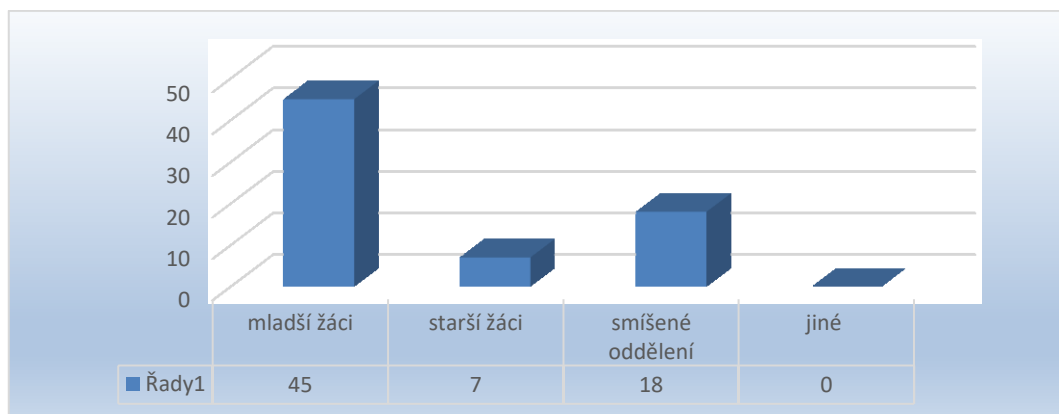
Kompetence převýchovy získala na škále nejméně hodnocení, její využití najdeme spíše v diagnostických ústavech, výchovných ústavech nebo v dětských domovech se školou. Ve školní družině naopak nejvíce využívají edukační – výchovnou a vzdělávací kompetenci a preventivní, která je velmi důležitá. Dobře a vhodně zorganizovaný čas žáků zamezuje vzniku nežádoucích pedagogických i patologických situací.

Graf č. 5 k otázce č.2 – Volba kompetencí v závislosti na činnosti

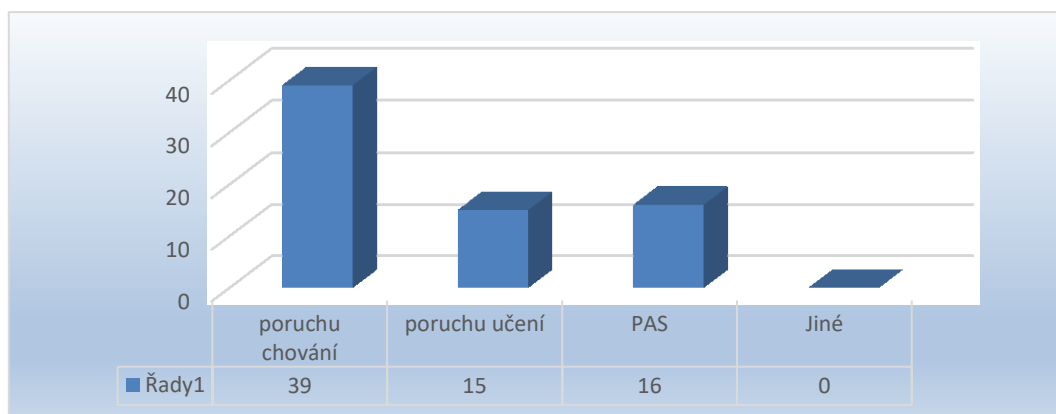
Odpovědi ano, ne většinou a nevím mohli zvolit respondenti u otázky, zda **jednotlivé kompetence volí podle činnosti, kterou právě vykonávají**. 50 ze 70 (71%) dotázaných odpovědělo ano, pouze jeden odpověděl ne, většinou jich zaškrtno 19.

Graf č. 6 k otázce č.3- Věkové složení

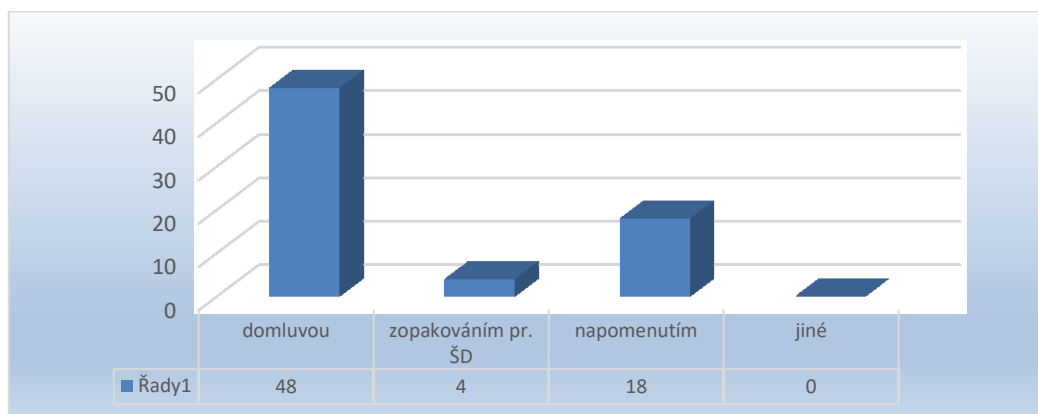
Jaké je věkové složení vašeho oddělení? Jednoznačně převládají respondenti, kteří pracují s nejmladšími žáky (64%), naopak nejméně tvoří oddělení se staršími žáky. Je to dáno tím, že do většiny školních družin jsou přednostně přijímáni mladší děti (1. – 3. třída), které oddělení z větší části naplní. Někde se také raději volí smíšená oddělení, starší děti pomáhají druhým, učí se vzájemné toleranci a spolupráci.

Graf č. 7 k otázce č.4 – Diagnostiky poruch

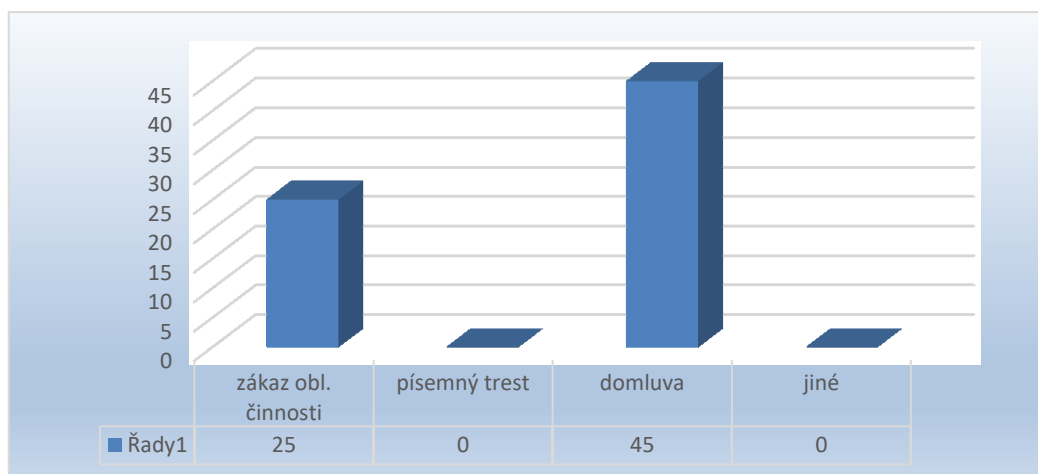
V současné době se setkáváme již běžně s poruchami chování, učení, s poruchou autistického spektra atd. Z výsledného grafu vidíme, že **nejpočetnější skupina žáků, kteří navštěvují školní družinu, má diagnostikovanou poruchu chování (56%)**. Většinou se jedná o žáky s ADHD, řada z nich má také vypracovaný plán pedagogické podpory.

Graf č. 8 k otázce č.5 – Řešení problémů

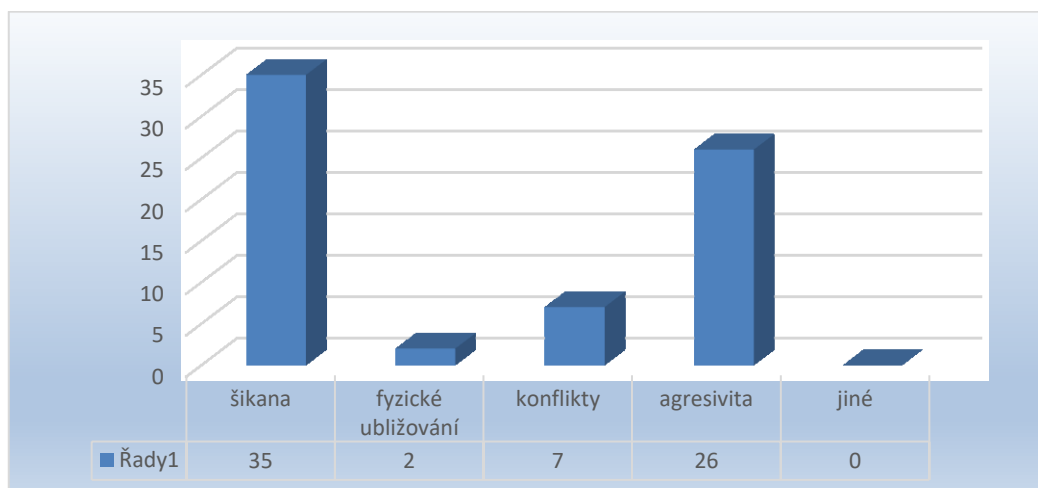
Při práci se žáky mohou nastat problémy a neshody. Jak je řešíte? Nejvíce respondentů řeší problémy domluvou (69%), tzn. že celou situaci se žákem řádně a vhodnou formou probere a vysvětlí, aby se pokud možno znovu neopakovala.

Graf č. 9 k otázce č. 6 – Druhy trestů

Jaký trest nejčastěji používáte? 45 dotázaných (64%) odpovědělo domluvou.

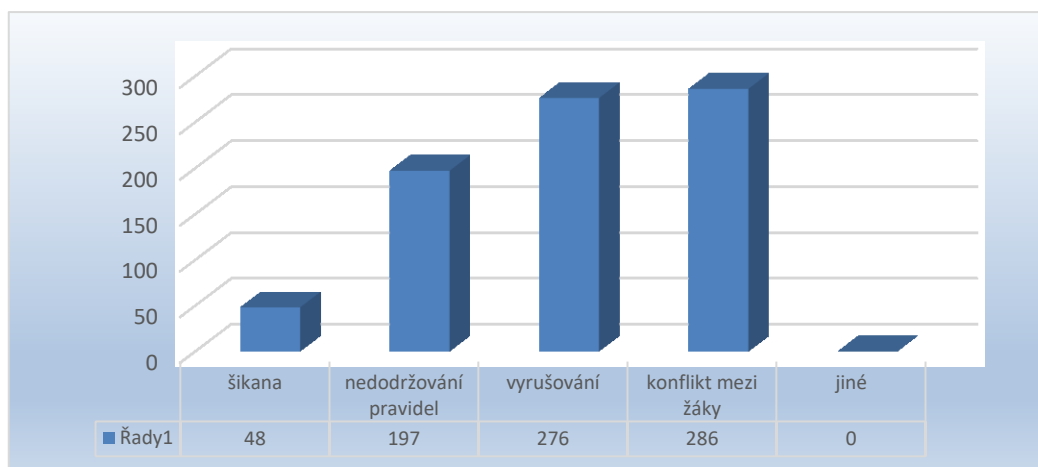
Graf č. 10 k otázce č. 7 – Nezávažnější řešená situace

Ve školní družině se setkáváte s řadou výchovných i pedagogických situací, které musíte řešit. Kterou považujete za nejzávažnější?

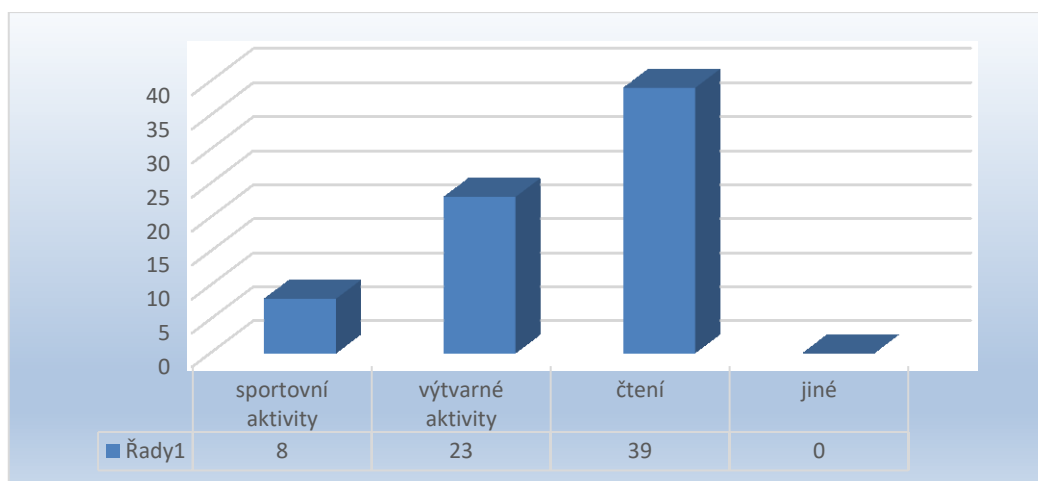
Za nejzávažnější označila polovina respondentů šikanu, na druhém místě se objevila agresivita (37%).

Graf č. 11 k otázce č.8 – Četnost výskytu situací

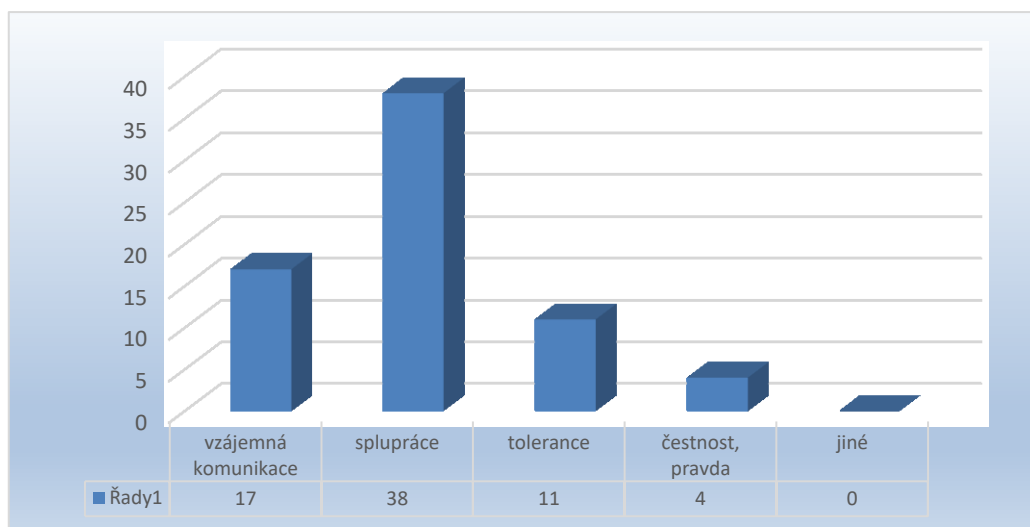
Se kterými situacemi se sama ve svém oddělení setkáváte? Na bodovací škále od 1 do 5 měli respondenti označit výskyt daných situací, přičemž 5 byla nejvíce a 1 nejméně řešená situace. Z grafu je patrné, že nejvíce vychovatelé řeší konflikty mezi žáky a vyrušování, nepozornost při jednotlivých činnostech ve školní družině.

Graf č. 12 k otázce č. 9 – Potřeba motivace

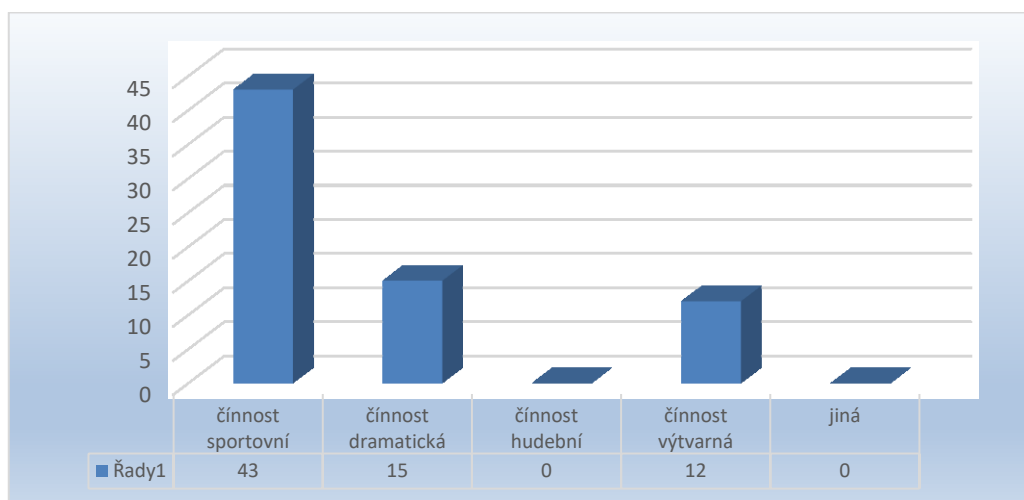
Ke kterým aktivitám je potřeba žáky nejvíce motivovat? Při této otázce se většina tázaných shoduje, že nejvíce je třeba motivovat děti ke čtení (56%). V moderní době, kdy každé dítě má svůj mobil a tablet, nepatří čtení zrovna mezi vyhledávanou a oblíbenou činnost.

Graf č. 13 k otázce č.10 – Oblasti rozvoje

Jednotlivými činnostmi ve školní družině u žáků rozvíjíme především spolupráci (54%) a vzájemnou komunikaci (24%).

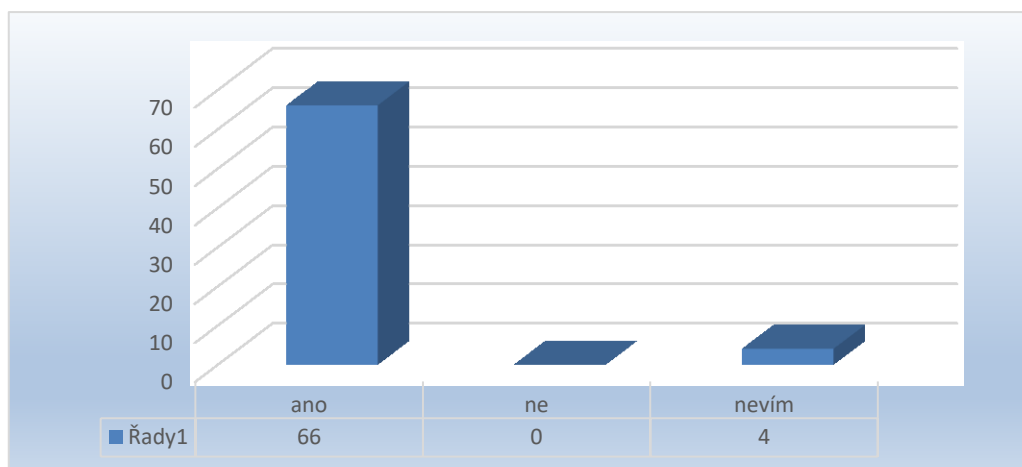
Graf č. 14 k otázce č. 11 – Nejoblíbenější aktivita

Tato otázka zkoumala, **kteřá aktivita u žáků patří mezi nejoblíbenější.** Z výsledných odpovědí je patrné, že u žáků převládá zájem o sportovní činnosti (61%).

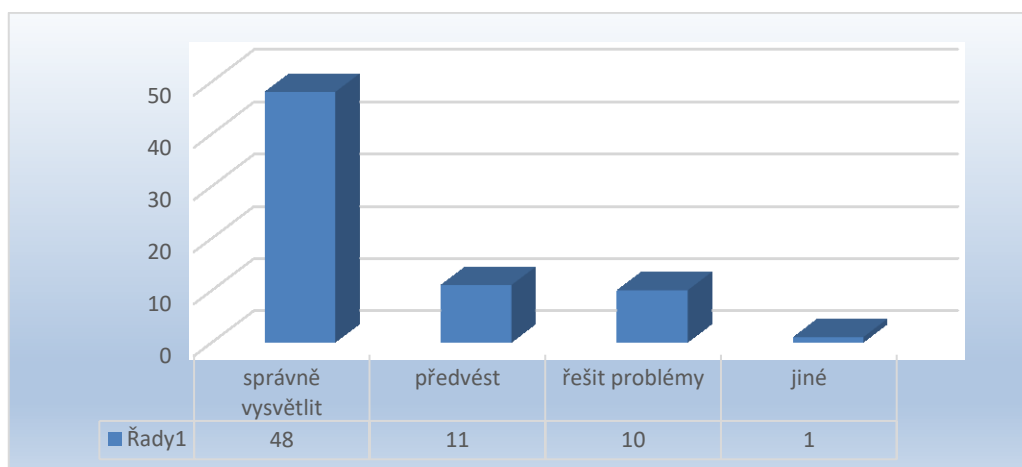

Graf č.15 k otázce č.12 – Pestrost aktivit

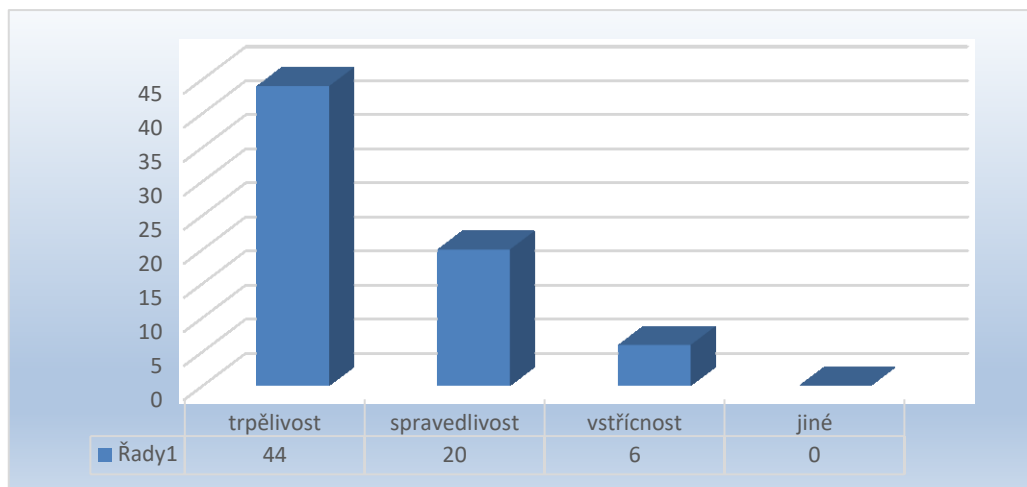
Je podle vás nabízená aktivita dostatečně pestrá a zajímavá? 94 % dotázaných odpovědělo ano, 6 % jich nevědělo. Jednalo se začínající vychovatele s krátkou pedagogickou praxí.

Graf č.16 k otázce č. 13 – Schopnosti vychovatelky

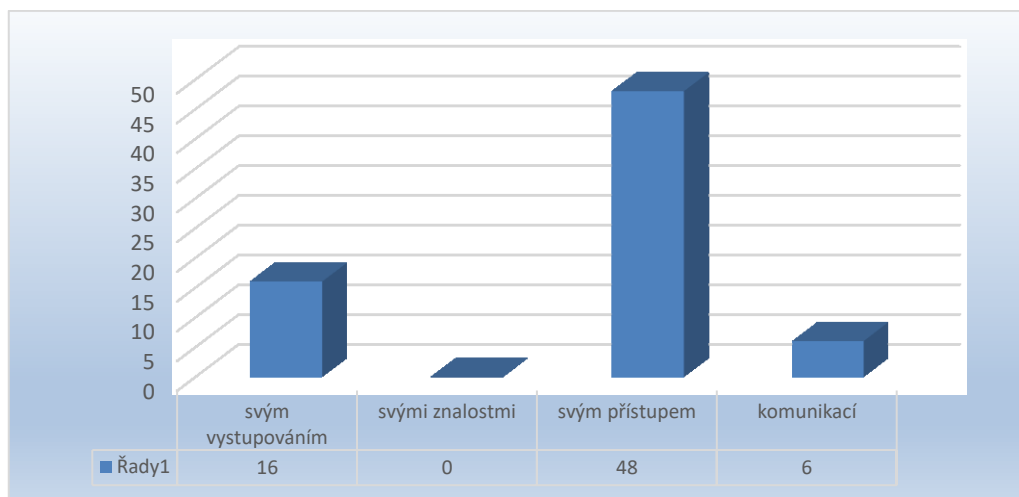
69 % dotázaných respondentů v další otázce shodlo, že **vychovatelka musí činnosti, které s žáky ve školní družině uskutečňuje umět** správně vysvětlit. Vysvětlení je velice důležité, ať již se jedná o pravidla hry, činnosti nebo různé situace. Žák musí pochopit, co po něm chceme a vyžadujeme.

Graf č. 17 k otázce č. 14 – Nejdůležitější charakterová vlastnost

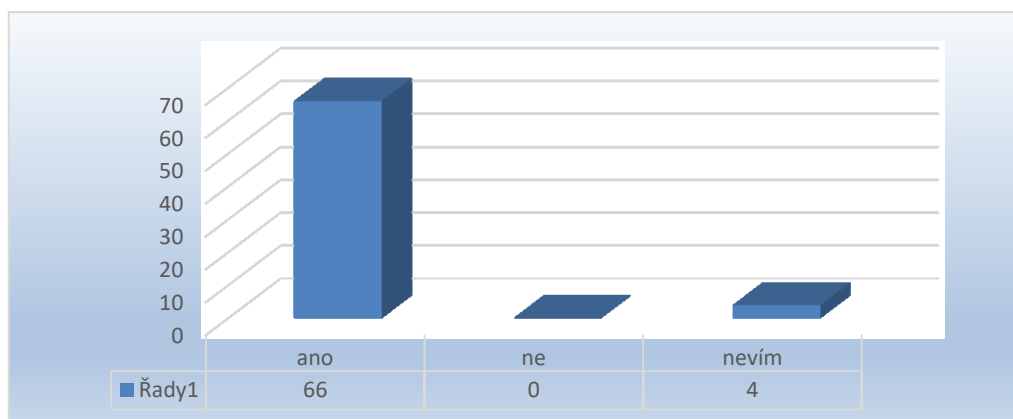
Trpělivá, spravedlivá nebo vstřícná? 63 % dotázaných považuje trpělivost za **nejdůležitější charakterovou vlastnost, kterou by měla mít vychovatelka ve školní družině**. Měla by být také spravedlivá (29%).

Graf č. 18 k otázce č. 15 – Vychovatelka a žák

Předposlední otázka zjišťovala, **čím nejvíce zaujme žáky vychovatel ve školní družině**. Většina z respondentů (69%) si myslí, že svým přístupem, 23 % jich naopak považuje za důležité vlastní vystupování vychovatele.

Graf č.19 k otázce č. 16 – Důležitost komunikace

Poslední otázka z dotazníku se věnovala komunikačním dovednostem vychovatele. Ano, **komunikační dovednosti jsou při práci ve školní družině důležité** odpovědělo 94 % všech dotázaných.

5.1 Ověřování hypotéz

1.Které kompetence sociálního pedagoga uplatňuje při své práci vychovatel ve školní družině nejvíce?

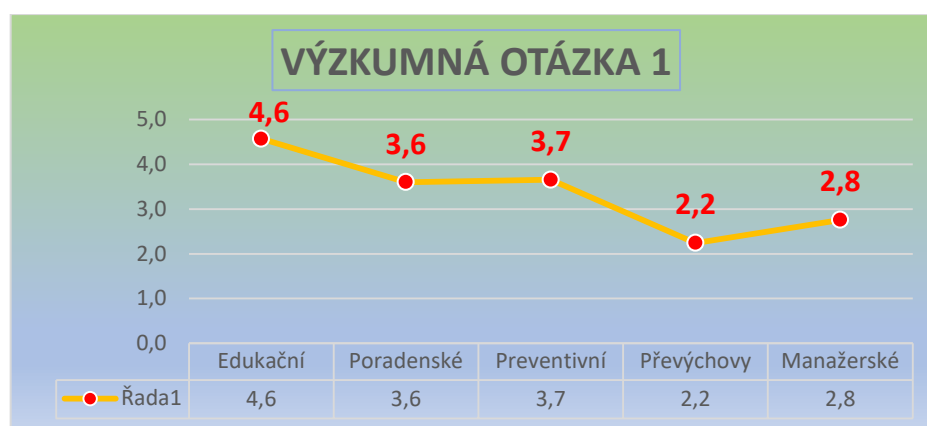
Předpokládám, že vychovatelé při své práci ve školní družině nejčastěji uplatňují kompetence preventivní.

S touto hypotézou souvisí otázka číslo 1 z dotazníku. Otázka byly škálová, aby bylo možné co nejpřesněji zjistit, které kompetence využívá vychovatel při své práci nejvíce. Výsledná čísla jsou uvedena v tabulce a následně graficky znázorněna. Respondenti měli za úkol přiřadit ke každé kompetenci číslo od 1 do 5 na základě výskytu a využívání dané kompetence při své práci vychovatele ve školní družině. 1 znamenala nejméně využívaná kompetence, 5 nejvíce využívaná kompetence.

Tabulka č.2 Absolutní četnost uplatněných kompetencí ve ŠD

Kompetence soc. pedagoga	Hodnotící škála 1-5 jednotlivých kompetencí					odpovědělo		
	1	2	3	4	5			
Edukační	0	1	4	19	46	70	320	4,6
Poradenské	0	5	29	25	11	70	252	3,6
Preventivní	0	3	28	29	10	70	256	3,7
Převýchovy	16	33	12	6	3	70	157	2,2
Manažerské	11	28	11	7	13	70	193	2,8

Graf č.20 – Výsledné uplatnění kompetencí vychovateli ve ŠD

Osa X > profesní kompetence soc. pedagoga

Osa Y > výsledná hodnota = celkový součet bodů, které dosáhla jednotlivá kompetence dělená počtem respondentů.

Tabulka č.3 Relativní četnost uplatněných kompetencí ve ŠD

Kompetence soc. pedagoga	Hodnotící škála 1-5 jednotlivých kompetencí (%)					odpovědělo
	1	2	3	4	5	
Edukační	0,00%	1,43%	5,71%	27,14%	65,71%	100,00%
Poradenské	0,00%	7,14%	41,43%	35,71%	15,71%	100,00%
Preventivní	0,00%	4,29%	40,00%	41,43%	14,29%	100,00%
Převýchovy	22,86%	47,14%	17,14%	8,57%	4,29%	100,00%
Manažerské	15,71%	40,00%	15,71%	10,00%	18,57%	100,00%

Na jednotlivé části odpovědělo všech 70 dotázaných (100%). Z tabulky č.2 je na první pohled zřejmé, že vychovatelé při své práci uplatňují všechny kompetence sociálního pedagoga, nejvíce kompetence **edukační**. Tato kompetence získala **hodnotu 4,6**, která má nejbližší k nejvyšší hodnotě 5 na bodovací škále. Nejvyšší hodnotu 5 zakroužkovalo celkem 46 respondentů, což představuje 65,71 % (tabulka 3).

Edukační kompetence znamená, že vychovatelé plánují tematické plány, organizují a usměrňují činnosti ve školní družině, vychovávají děti, podporují jejich osobnostní růst. Také rozvíjí a podporují efektivní komunikaci mezi žáky, asertivní chování, úctu a vzájemnou pomoc. Vychovatelé musí jít žákům příkladem (Bakošová, 2008, s. 189).

Kompetence **preventivní a poradenská** se ve výsledné hodnotě lišily jen nepatrně, získaly hodnotu **3,6 a 3,7**, která udává poměrně vysoké využití kompetencí v praxi. Preventivní je zaměřena zejména na různé besedy s odborníky, poradenská na spolupráci vychovatele s dětmi a rodiči. Velmi důležitou roli zde hraje vzájemná důvěra a empatie.

Při řešení problémů s dětmi se nevyhneme ani administrativě. Děti potřebují občas i konzultaci jiného odborníka, např. psychologa, speciálního pedagoga. Pro tyto účely slouží kompetence **manažerské** s výslednou hodnotou **2,8**.

Naopak nejméně využívají kompetence **převýchovy**, která získala **hodnotu 2,2** (tabulka 2). Číslo 2 na škále zvolilo 47,17 % dotázaných. Převýchova je náročná na čas, ve školní družině se vychovatelé setkávají většinou s převýchovou pomocí přeučení – snaží se děti odnaučit nevhodným návykům, učí je dennímu režimu a disciplíně.

Celkové pořadí podle využití jednotlivých kompetencí sociálního pedagoga u vychovatele ve školní družině je:

1. Kompetence edukační – 4,6
2. Kompetence preventivní – 3,7
3. Kompetence poradenské – 3,6
4. Kompetence manažerské – 2,8
5. Kompetence převýchovy – 2,2

Náš předpoklad, který byl stanoven na počátku, se nepotvrdil.

Odpověď: Dotázaní vychovatelé při své práci ve školní družině nejčastěji uplatňují kompetence edukační.

Testování míry závislosti výskytu problémového chování u žáků, kteří nerespektují stanovená pravidla školní družiny a u žáků, kteří je respektují.

H2: Předpokládám, že problémové chování se vyskytuje více u žáků, kteří nerespektují stanovená pravidla školní družiny než u žáků, kteří je respektují.

H0: Míra problémového chování žáků **nezávisí** na dodržování či nedodržování pravidel školní družiny.

HA: Míra problémového chování žáků **závisí** na dodržování či nedodržování pravidel školní družiny.

K ověření hypotézy byly použity otázky číslo 5 a 6 z dotazníku.

Popisná statistika:

Z tabulek absolutních a relativních četností a sloupcových grafů se zdá, že většina respondentů při problémech či neshodách mezi žáky ve školní družině volí jako trest domluvu. Domluva se jeví pro všechny jako nejschůdnější a nejosvědčenější varianta.

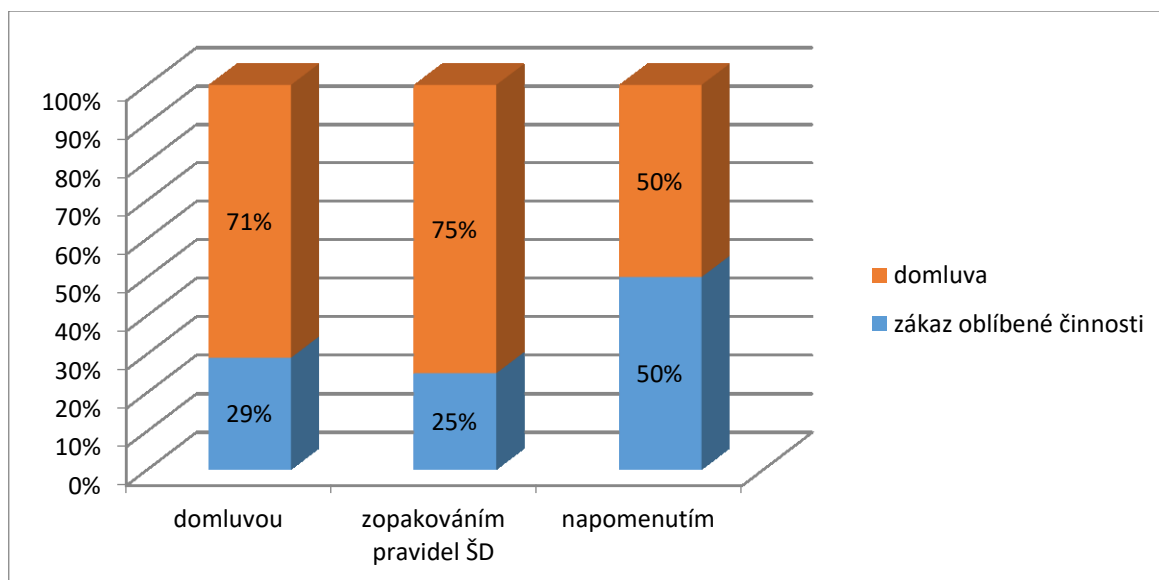
Tabulka č. 4 Absolutní četnost problémového chování

Pokud nastanou problémy a neshody mezi žáky, řešíte je :	Jaký trest nejčastěji používáte?		počet odpovědí
	zákaz oblíbené činnosti	domluva	
domluvou	14	34	48
zopakováním pravidel ŠD	1	3	4
napomenutím	9	9	18
		Celkem:	70

p = 0,2613

K = 0,1922

Graf č.21 Relativní četnost problémového chování

Tabulka č.5 Relativní četnost problémového chování

Pokud nastanou problémy a neshody mezi žáky, řešíte je :	Jaký trest nejčastěji používáte?		počet odpovědí
	zákaz oblíbené činnosti	domluva	
domluvou	29%	71%	100%
zopakováním pravidel ŠD	25%	75%	100%
napomenutím	50%	50%	100%

Pro testování míry závislosti výskytu problémového chování u žáků, kteří nerespektují stanovená pravidla ŠD než u žáků, kteří je respektují byl použit Chí kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce.

Interpretace: Hodnota signifikance $p = 0,2613$ je větší než $0,05$. Na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ tedy **nezamítáme hypotézu H_0** . Míra rozdílu problémového chování žáků tedy **nezávisí** statisticky významně na dodržování či nedodržování pravidel školní družiny. To potvrzuje také velmi nízký kontingenční koeficient $0,1922$.

K vyhodnocení sloužila škálová otázka z dotazníku, který je uveden v příloze v diplomové práci. Otázka se zabývala situacemi, se kterými se vychovatelé při své práci ve svém oddělení setkávají. Na hodnotící škále měli od jedné do pěti zakroužkovat číslo podle četnosti řešení dané situace. 1 znamenala nejméně řešená a 5 nejvíce řešená situace.

Výsledné odpovědi se nacházejí v tabulce číslo 6 a 7, jsou také znázorněny v grafu číslo 22. Se **šikanou** se setkala 21 z 70 dotázaných. Šikana patří mezi nejzávažnější situace, nikdy se nesmí podcenit, je třeba ji podchytit včas. Většinou se s ní lze setkat v oddělení starších dětí. Z hlediska četnosti řešení se umístila s hodnotou 2,3 z uvedených situací jako poslední..

Nedodržování **pravidel školní družiny** – jedná se také o závažnou situaci. Zpravidla se nejdříve řeší domluvou, písemným sdělením, ale pokud se situace opakuje, může dojít až k vyloučení žáka ze školní družiny. S touto situací se setkala 63 dotázaných, výsledná hodnota je 3,1.

Vyrušování je velmi často řešenou situací ve školní družině. Dnešní děti mají problémy se soustředěním, vydržet chvíli potichu, neskákat nikomu do řeči, nevrst se. S vyrušováním se nejčastěji setkáváme při odpočinkových činnostech. Stejně tak se i často potýkáme s **konflikty mezi žáky**. Vyrušování a konflikty shodně označilo 67 vychovatelů, výsledné hodnocení se lišilo jen nepatrně. Vyrušování – hodnota 4,1 a konflikty mezi žáky získaly 4,3.

Celkové pořadí situací od nejméně po nejvíce řešené:

1. Šikana
2. Nedodržování pravidel školní družiny
3. Vyrušování
4. Konflikty mezi žáky

Předpoklad, který byl stanoven na začátku, se potvrdil.

Odpověď: Dotázaní vychovatelé ve školní družině řeší nejčastěji konflikty mezi žáky.

Testování míry závislosti oblíbenosti volnočasových aktivit žáků ve školní družině na pestrosti a zajímavosti výběru činností.

H4: Předpokládám, že oblíbenost volnočasových aktivit u žáků ve školní družině závisí na míře zajímavosti a pestrosti výběru činností vychovatelem.

H0: Míra oblíbenosti volnočasových aktivit žáků ve školní družině **nezávisí** na zajímavosti a pestrosti výběru činností vychovatelem

HA: Míra oblíbenosti volnočasových aktivit žáků ve školní družině **závisí** na zajímavosti a pestrosti výběru činností vychovatelem

Na ověření této hypotézy byly zaměřeny otázky číslo 11 a 12 z dotazníku.

Popisná statistika:

Z tabulek absolutních a relativních četností a sloupcových grafů se zdá, že u žáků jsou nejvíce v oblibě sportovní činnosti, hned za nimi následují dramatické činnosti. V současné době, kdy se stále více řeší narůstající obezita a nechť dětí se pohybovat, je to velmi povzbuzující výsledek. Z jednotlivých odpovědí je patrné, že nabízené činnosti jsou dostatečně pestré a zajímavé,

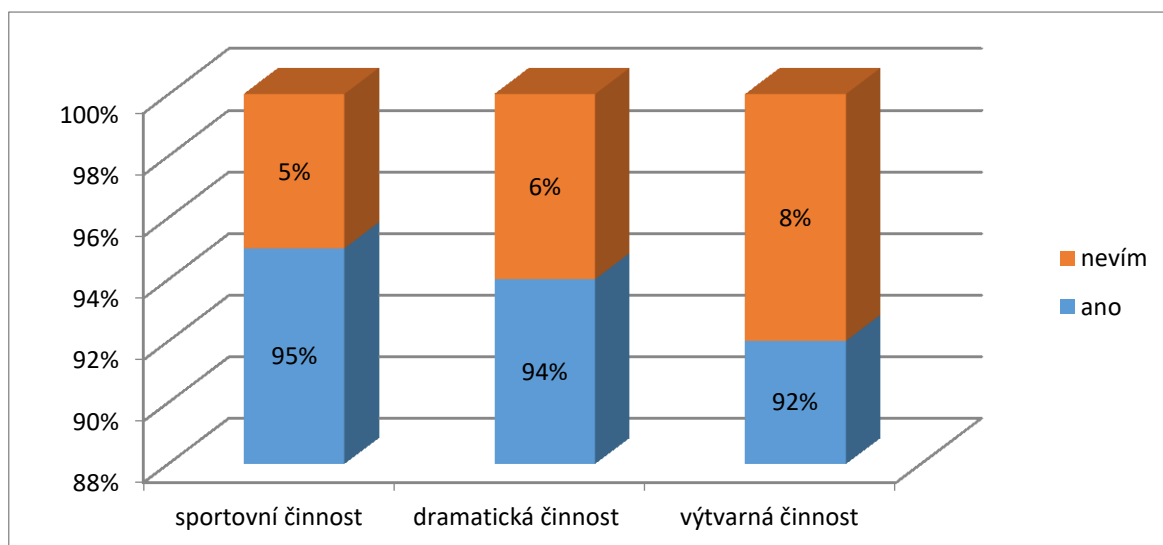
Tabulka č. 8 Absolutní četnost oblíbenosti a zajímavosti aktivit

Mezi nejoblíbenější činnosti u žáků patří:	Je podle Vás nabízená činnost ve ŠD dostatečně pestrá a zajímavá?		počet odpovědí
	ano	nevím	
sportovní činnost	40	2	42
dramatická činnost	15	1	16
výtvarná činnost	11	1	12
		Celkem:	70

p = 0,8905

K = 0,0575

Graf č. 23 Relativní četnost oblíbenosti a zajímavosti aktivit

Tabulka č. 9 Relativní četnost oblíbenosti a zajímavosti aktivit

Mezi nejoblíbenější činnosti u žáků patří:	Je podle Vás nabízená činnost ve ŠD dostatečně pestrá a zajímavá?		počet odpovědí
	ano	nevím	
sportovní činnost	95%	5%	100%
dramatická činnost	94%	6%	100%
výtvarná činnost	92%	8%	100%

Pro testování míry oblíbenosti volnočasových aktivit žáků ve školní družině na zajímavosti a pestrosti výběru činností byl použit Chí kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce.

Interpretace: Hodnota signifikance $p =$ je větší než 0,8905. Na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ tedy **nezamítáme hypotézu H_0** . Míra oblíbenosti volnočasových aktivit žáků ve školní družině **nezávisí** statisticky významně na zajímavosti a pestrosti výběru činnosti vychovatelem. To potvrzuje také velmi nízký kontingenční koeficient 0,0575.

Testování míry závislosti motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině na zkušenostech (věku) vychovatelů.

H5: Předpokládám, že míra motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině závisí na zkušenostech (věku) vychovatelů.

H0: míra motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině **nezávisí** na zkušenostech (věku) vychovatelů

HA: míra motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině **závisí** na zkušenostech (věku) vychovatelů.

K ověření hypotézy byla použita faktografická otázka týkající se věku a otázku č. 13 z dotazníku.

Popisná statistika:

Z tabulek absolutních a relativních četností a sloupcových grafů se zdá, že ve skupině 30–40 let se více vyskytuje názor, že vychovatelka musí činnosti, které v družině uskutečňuje umět názorně předvést a vysvětlit (27%), zatímco ve skupině od 40–50 let je názorná ukázka uvedena jen v 13 % a řešit problémy zvolilo pouhé 3 % dotázaných. Naopak, všechny věkové skupiny se shodují, že nejdůležitější je jednotlivé činnosti umět žákům správně vysvětlit. Z grafu je taky patrné, že věková skupina od 50 let volí hned na druhém místě umět řešit problémy.

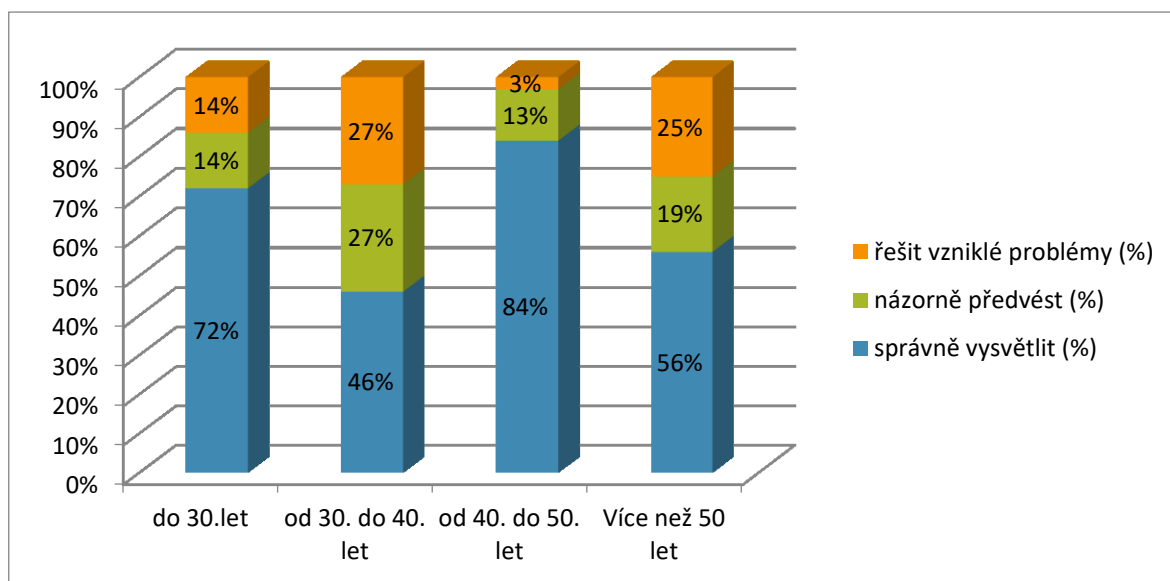
Tabulka č. 10 Absolutní četnosti dovedností vychovatele

Věk	Jako vychovatelka musíte činnosti, které se žáky ve ŠD uskutečňujete, umět:			počet odpovědí
	správně vysvětlit	názorně předvést	řešit vzniklé problémy	
do 30.let	5	1	1	7
od 30. do 40. let	7	4	4	15
od 40. do 50. let	27	4	1	32
více než 50 let	9	3	4	16
			Celkem:	70

p = 0,2118

K = 0,2061

Graf č. 24 Relativní četnosti dovedností vychovatele

Tabulka č. 11 Relativní četnosti dovedností vychovatele

Věk	Jako vychovatelka musíte činnosti, které se žáky ve ŠD uskutečňujete, umět:			počet odpovědí
	správně vysvětlit	náznorně předvést	řešit vzniklé problémy	
do 30.let	72%	14%	14%	100%
od 30. do 40. let	46%	27%	27%	100%
od 40. do 50. let	84%	13%	3%	100%
více než 50 let	56%	19%	25%	100%

Pro testování míry závislosti motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině na zkušenostech (věku) vychovatelů byl použit Chí kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce.

Interpretace: Hodnota signifikance $p = 0,2118$ je větší než $0,05$. Na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ tedy **nezamítáme hypotézu H_0** . Míra motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině tedy **nezávisí** statisticky významně na zkušenostech (věku) vychovatelů. To potvrzuje také velmi nízký kontingenční koeficient $0,2061$.

Testování míry závislosti ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině na komunikačních dovednostech vychovatele.

H6: Předpokládám, že míra ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině závisí na komunikačních dovednostech vychovatele.

H0: míra ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině závisí na komunikačních dovednostech vychovatele.

HA: míra ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině nezávisí na komunikačních dovednostech vychovatele.

S ověřením této hypotézy souvisejí otázky číslo 15 a 16 z dotazníku.

Popisná statistika:

Z tabulek absolutních a relativních četností a sloupcových grafů se zdá, že převážná část respondentů (83%) zastává názor, že komunikační dovednosti jsou při práci velmi důležité, větší část se ale přiklání k názoru, že více než komunikací zaujme vychovatelka žáky svým přístupem k dané situaci (96%).

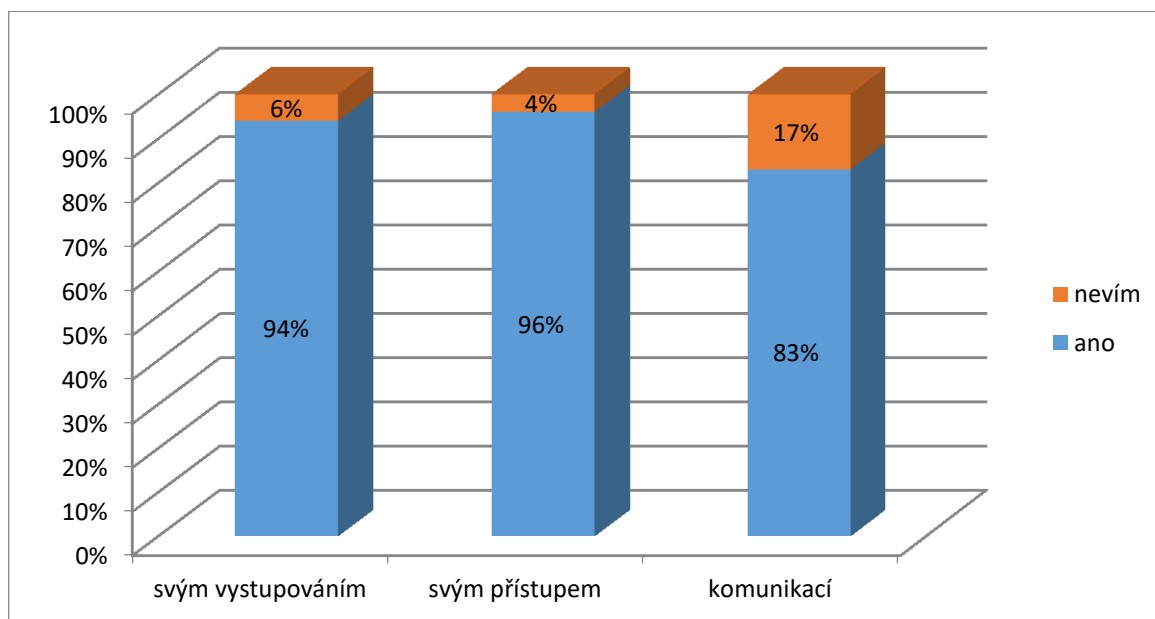
Tabulka č.12 Absolutní četnost důležitosti komunikace a ovlivnitelnosti činností

Čím podle Vás nejvíce zaujme vychovatelka žáky ve ŠD?	Jsou komunikační dovednosti vychovatele při práci ve ŠD důležité?		počet odpovědí
	ano	nevím	
svým vystupováním	15	1	16
svým přístupem	46	2	48
komunikací	5	1	6
		Celkem:	70

p = 0,4591

K = 0,147

Graf č. 25 Absolutní četnost důležitosti komunikace a ovlivnitelnosti činností

Tabulka č. 13 Absolutní četnost důležitosti komunikace a ovlivnitelnosti činností

Čím podle Vás nejvíce zaujme vychovatelka žáky ve ŠD?	Jsou komunikační dovednosti vychovatele při práci ve ŠD důležité?		počet odpovědí
	ano	nevím	
svým vystupováním	94%	6%	100%
svým přístupem	96%	4%	100%
komunikací	83%	17%	100%

Pro testování míry závislosti ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině na komunikačních dovednostech vychovatele byl použit Chí kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce.

Interpretace: Hodnota signifikance $p = 0,4591$ je větší než $0,05$. Na hladině významnosti $\alpha = 0,05$ tedy **nezamítáme hypotézu H_0** . Míra ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině **nezávisí** statisticky významně na komunikačních dovednostech vychovatele.

To potvrzuje také velmi nízký kontingenční koeficient $0,147$.

VÝSLEDNÉ SHRNUÍ A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Diplomová práce se zabývala uplatněním kompetencí sociálního pedagoga jako vychovatele ve školní družině. Cílem empirického šetření a zároveň i hlavním cílem, který byl stanoven, bylo zjistit, zda vychovatelé při své práci využívají kompetence sociálního pedagoga, pokud ano, tak které nejvíce. Dalším předmětem zájmu bylo, které činnosti ve školní družině žáci upřednostňují, zda je potřebná motivace ze strany vychovatelů a pokud ano, tak u kterých činností. Zbývající otázky byly zaměřeny na situace, které vychovatelé se žáky nejčastěji řeší a dodržování stanovených pravidel žáky ve školní družině. Na základě zvolených cílů byl zvolen kvantitativní výzkum s dotazníkovou metodou.

K jednotlivým výzkumným otázkám byly vytvořeny hypotézy a postupně pomocí otázek z dotazníku byly vyhodnocovány. Zjištěné výsledky byly zapisovány do tabulek a následně statisticky zpracovány v programu Statistika 10. Pro grafické znázornění byly použity sloupcové grafy. Pro testování závislostí byl zvolen Pearsonův Chí kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce. Tato metoda testuje nulovou hypotézu H_0 , že mezi řádky a sloupce tabulky není významná závislost oproti alternativní hypotéze H_1 , že řádky a sloupce jsou závislé.

Pokud je hodnota signifikance p menší než 0,05, hovoříme o statisticky významné závislosti – zamítáme H_0 a přijímáme H_1 .

Pokud je hodnota signifikance p větší než 0,05, hovoříme o statisticky nevýznamné závislosti – nezamítáme H_0 .

Z empirického šetření vyplývá, že i vychovatelé při své práci se žáky ve školní družině uplatňují kompetence sociálního pedagoga. Z jednotlivých odpovědí a výsledného pořadí je patrné, že nejvyšší hodnotu 4,6 na bodovací škále dosáhla kompetence edukační. Výsledná hodnota 4,6 má nejbliže k číslu 5 (velmi důležitá kompetence) na bodovací škále. Číslo 5 zakroužkovalo u této kompetence v dotazníku 46 respondentů, což představuje 65,71 % (tabulka č. 3). Znamená to, že vychovatel ve školní družině se zaměřuje na výchovu a vzdělávání žáků, rozumí zákonitostem výchovného procesu a při své práci využívá metody výchovy. V oblasti výchovy rozvíjí a podporují lidské vztahy, asertivní chování, altruismus, solidaritu, efektivní komunikaci, všímavost a jiné vlastnosti. Důležitá je také sebevýchova a sebevzdělávání. Edukační kompetence také

zahrnují plánování tematických plánů, organizaci a usměrňování nabízených činností ve školní družině Vychovatel musí jít žákům příkladem (Bakošová, 2008, s. 194).

Naopak nejméně volili respondenti kompetence převýchovy, která dosáhla hodnotu 2,2 a na bodovací škále má nejbliže k číslu 2 – spíše nedůležitá kompetence. Vychovatel ve školní družině je schopen diagnostikovat či rozpoznat odklony od normy (např. poruchy chování či učení), k převýchově však ve školní družině dochází jen okrajově. Většinou je to z důvodu vysokého počtu žáků v jednom oddělení.

Nabízené činnosti ve školní družině jsou dostatečně pestré, každý žák má možnost si z nabízených aktivit vybrat tu, která ho nejvíce naplňuje. Z výzkumu vyplývá, že žáci dávají přednost sportovním aktivitám (95%) před aktivitami dramatickými a výtvarnými. Výsledné zjištění: Míra oblíbenosti volnočasových aktivit žáků ve školní družině **nezávisí** statisticky významně na zajímavosti a pestrosti výběru činnosti vychovatelem.

Vychovatelé se při své práci se žáky také setkávají s různými nepříjemnými situacemi, které musí řešit. Nejčastěji řeší konflikty mezi žáky. Tato odpověď byla nejčetnější ze všech nabízených možností a na bodovací škále dosáhla hodnoty 4,3, nejbliže má k číslu 4 – často řešená kompetence.

Pokud nastanou mezi žáky konflikty a spory nebo dojde k porušení pravidel školní družiny, musí zasáhnout vychovatel a danou situaci vyřešit. Většině dotázaných se jako nejlepší a osvědčená metoda jeví domluva. Výsledné zjištění je: Míra rozdílu problémového chování žáků **nezávisí** statisticky významně na dodržování či nedodržování pravidel školní družiny.

Dotazník vyplňovali vychovatelé různého věkového složení. Dalším předmětem zkoumání bylo, zda jednotlivé míra motivace u činností, které vychovatel se žáky ve školní družině vykonává se odvíjí od zkušeností – věku vychovatelů. Vychovatel musí jednotlivé činnosti, které se žáky uskutečňuje umět vysvětlit, názorně předvést nebo umět řešit problémy, které mohou nastat? Vše se většinou odvíjí od činnosti, kterou právě uskutečňuje. V našem případě většina dotázaných ve všech věkových skupinách se společně shodla, že nejdůležitější ze všeho je vše správné vysvětlení. Výsledné zjištění zní: Míra motivace žáků při jednotlivých činnostech ve školní družině tedy **nezávisí** statisticky významně na zkušenostech (věku) vychovatelů.

K tomu, aby mohli žákům vychovatelé vše důkladně vysvětlit, potřebují komunikační dovednosti. Komunikace do značné míry ovlivňuje i celou výchovnou činnost ve školní

družině, je velmi důležitá. Vychovatel by měl na žáky, ale i rodiče vhodně působit nejenom komunikací, ale i svým přístupem a vystupováním. Většina dotázaných odpověděla, že komunikační dovednosti jsou při práci vychovatele ve školní družině velmi důležité, větší část se ale přiklání k názoru, že více než komunikací zaujme vychovatelka žáky svým přístupem k dané situaci (96%). Výsledné zjištění je: Míra ovlivnitelnosti výchovné činnosti žáků ve školní družině **nezávisí** statisticky významně na komunikačních dovednostech vychovatele.

Všechny pedagogické profese, se kterými se setkáváme, kladou na své pracovníky značné nároky. Patří do kategorií pomáhajících profesí, kde je důležitá vyrovnanost a psychická odolnost. Každý pedagog má své slabé a silné stránky, je velmi důležité, aby si je uvědomoval byl schopen s nimi pracovat (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2011, s. 135-137).

Vychovatel ve školní družině pracuje s jedinci se specifickými vzdělávacími potřebami, nadanými i handicapovanými, které se snaží začlenit do kolektivu zdravých dětí. Věnuje se i osvětové činnosti, ocitá se v roli poradce, jeho působení musí být nenásilné. Ve všech uvedených případech využívá vychovatel při své práci kompetence sociálního pedagoga, např. osvětová činnost – využívá kompetence prevence. Ve školní družině se jedná o primární prevenci.

Jako studentka oboru sociální pedagogika a budoucí sociální pedagog využívám získané teoretické zkušenosti ze studia i v praxi. Uplatnění kompetencí sociálního pedagoga u vychovatelů ve školní družině vidím ze svého pohledu, zkušeností a z praxe jako velmi přínosné a vhodné. Myslím si, že by se s kompetencemi sociálního pedagoga měli podrobně seznámit a naučit se je uplatňovat i ostatní kolegové a kolegyně ve školní družině. Z výsledků mé práce vyplývá, že většina vychovatelů při své práci s dětmi a při řešení výchovných problémů tyto kompetence využívá. Podrobnější seznámení se s kompetencemi sociálního pedagoga by jistě přispělo k prohloubení znalostí kompetencí vychovatele ve školní družině. Umět efektivně a účelně využít volný čas dětí ve školní družině znamená předcházet nežádoucímu a rizikovému chování mezi žáky, a o to se neustále snažíme. Celou situaci by velice usnadnila změna v legislativě, přesněji zařazení sociálního pedagoga mezi pedagogické pracovníky. Bohužel, zatím tomu tak není, ale já pevně věřím, že se toho v brzké době dočkáme.

ZÁVĚR.

Ve školní družině tráví volný čas velké procento dětí, družina se často ujímá socializačně výchovné funkce rodiny. K tomu, aby se děti optimálně rozvíjely po stránce sociální, potřebují komunikaci a vzájemnou interakci s druhými lidmi různých věkových kategorií. Úkolem vychovatelů je naučit děti smysluplně trávit volný čas, vytvářet hodnotový systém a předcházet negativním vlivům ve společnosti pomocí primární prevence.

Diplomová práce pojednává o uplatnění profesních kompetencí sociálního pedagoga jako vychovatele ve školní družině. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. První kapitola teoretické části vymezuje nejdůležitější pojmy vztahující se k danému tématu, uvádí stručný přehled literatury a věnuje se samotnému významu a smyslu vychovatelství. Cílem druhé kapitoly bylo podrobně se seznámit s jednotlivými kompetencemi sociálního pedagoga a vychovatele, s činnostmi a organizací školní družiny. Třetí část se zabývá uplatněním legislativy týkající se práce sociálního pedagoga ve školství, organizací volného času žáků a řešením pedagogicko – výchovných situací ve školní družině.

Praktická část diplomové práce navazuje na teoretickou. K řešení výzkumného problému byl vybrán kvantitativní výzkum dotazníkovou technikou. Do výzkumu se z celkového počtu 95 dotázaných zapojilo 70 vychovatelek ze školních družin. Hlavním cílem práce bylo zjistit, které kompetence sociálního pedagoga využívá vychovatel při své práci nejvíce. Na základě podrobného šetření lze dospět k názoru, že vychovatelé při své práci uplatňují řadu kompetencí sociálního pedagoga, jednotlivé z nich v různé míře, nejvíce využívána je kompetence edukační. Lze tedy říci, že role sociálního pedagoga, respektive jeho kompetence, mají v práci vychovatele ve školní družině své podstatné místo. V této souvislosti je možné se domnívat, že cíl diplomové práce byl splněn. Samozřejmě, téma není vyčerpáno, lze uvést i jiné souvislosti. Velmi zajímavá by mohla být realizace empirické části v jiném okresu, či lokalitě, která se bude lišit skladbou dětí (více dětí s problémovým chováním, sociálním znevýhodněním) a komparace výsledků těchto šetření.

Myslím, že hlavní cíl diplomové práce byl splněn, ale samotné téma jistě ještě není úplně vyčerpáno. Empirická část by mohla být příště např. provedena v jiném okresu nebo i lokalitách, kde se vyskytuje více dětí s rizikovým chováním či sociálním znevýhodněním a jednotlivé výsledky šetření vzájemně porovnat.

Jak samotné téma, tak i celá vlastní realizace práce byla pro mě velmi zajímavá, seznámila jsem se s novými poznatky a získala zkušenosti, které mohu ve své práci vychovatele ve školní družině využít.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského Bratislava, Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

BAKOŠOVÁ, Zlatica, Gabriela LUBELCOVÁ a Mária POTOČÁROVÁ. Sociálna pedagogika. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 2005. ISBN 80-10-00485-5.

BALVÍN, Jaroslav. Sociální pedagogika a její dvě české osobnosti: Miroslav Dědič a Přemysl Pitter. Praha: Radix, spol. s r.o., 2015. ISBN 978-80-87573-13-6.

BELZ, Horst. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.

BENDL, Stanislav. Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4248-9.

ČÁBALOVÁ, Dagmar. Pedagogika. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011, 272 s. ISBN 9788024729930

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. Základní učebnice pedagogiky. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.

HÁJEK, Bedřich. Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času. Vyd. 2., aktualiz. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Portál, 2011.

HÁJEK, B. A J. PÁVKOVÁ. Školní družina. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011, 151 s. ISBN 978-80-7367-900-2.

HANUŠ, Radek a Lenka CHYTILOVÁ. Zážitkově pedagogické učení. Praha: Grada, 2009. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2816-2.

- HOLEYŠOVSKÁ, A. Zájmová činnost ve školní družině. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 228 s. ISBN 978-80-7367-586-8.
- HRONCOVÁ, Jolana, Ingrid EMMEROVÁ a Blahoslav KRAUS. K dějinám sociální pedagogiky v Evropě. Ústí nad Labem: Pedagogická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2008. ISBN 978-80-7414-072-3.
- CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1369-4.
- CHRÁSKA, Miroslav. Úvod do výzkumu v pedagogice: základy kvantitativně orientovaného výzkumu. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0765-5.
- JŮZL, Miloslav. Základy pedagogiky. Brno: Institut mezioborových studií, 2010. ISBN 978-80-87182-02-4.
- KOHOUTEK, Rudolf. Základy užití psychologie. Brno: CERM, 2002. ISBN 80-214-2203-3.
- KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.
- LACA, S. Sociální pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2011, ISBN 978-80-87182-19-2
- LACA, S. – LACA, P. Úvod do sociální pedagogiky. Bratislava: Tlačiareň svidnícka, s.r.o. pre VŠZaSP sv. Alžbety, 2013, ISBN 978-80-89392-56-8
- PÁVKOVÁ, J. Pedagogika volného času. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.
- PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. Školní družina. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.
- POSPÍŠILOVÁ, Helena a Lucie KOMÍNKOVÁ. Svět školní družiny: etnografická studie. V Olomouci: Univerzita Palackého, 2015. ISBN 978-80-244-4789-6.
- PROCHÁZKA, M. Sociální pedagogika. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 203 s. ISBN 978-80-247-3470-5.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4.

RIEF, Sandra F. Nesoustředěné a neklidné dítě ve škole: praktické postupy pro vyučování a výchovu dětí s ADHD. Vyd. 1. Praha: Portál, 1999, 251 s. Speciální pedagogika (Portál). ISBN 80-7178-287-4.

ROZSYPALOVÁ, H. Profesionální kompetence sociálního pedagoga. Diplomová práce. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2009.

VÁŽANSKÝ, M. a V. SMÉKAL. Základy pedagogiky volného času. Brno: Paido, 1995, 176 s., tb. příl. ISBN 80-901737-9-9.

VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. Kompetence ve vzdělávání. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1770-8.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

Emmerová, I. (2005). Možnosti uplatnění sociálního pedagoga. Pedagogická orientace, 15(3), 98–111. [online]. [cit. 2016-12-29].

<http://jpark.zsvaclavskenam.cz/index.php?st=svp?> [online]. [cit. 2016-12-29].

http://www.ped.muni.cz/z21/2006/konference_2006/sbornik_2006/pdf/050.pdf

[Http://soced.cz/wp-content/uploads/2014/11/INFORMACE_Asociace-vzdelavatelů-v-sociální-pedagogice_-Final.pdf](http://soced.cz/wp-content/uploads/2014/11/INFORMACE_Asociace-vzdelavatelů-v-sociální-pedagogice_-Final.pdf) [online]. [cit. 2016-12-29].

Http://www.socioklima.eu/program/files/prispevek_do_sborniku.pdf [online]. [cit. 2016-12-29]).

<Https://www.zsrakovskeho.cz/files/media/soc.pedagog-ve-skolstvi-phddr-alena-plskova.doc>. [online]. [cit. 2016-12-29].

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠMT Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

PAS Porucha autistického spektra

ŠD Školní družina

ZŠ Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 podle Krause a Poláčkové et. al. (2001, s. 36)

Obrázek č. 2 podle Bakošové (2008, s. 183)

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 podle Čábalové (2011, s. 54)

Tabulka č. 2 Absolutní četnost uplatněných kompetencí ve ŠD

Tabulka č. 3 Relativní četnost uplatněných kompetencí ve ŠD

Tabulka č. 4 Absolutní četnost problémového chování

Tabulka č. 5 Relativní četnost problémového chování

Tabulka č. 6 Absolutní četnost nejčastěji řešených situací ve ŠD

Tabulka č. 7 Relativní četnost nejčastěji řešených situací

Tabulka č. 8 Absolutní četnost oblíbenosti a zajímavosti aktivit

Tabulka č. 9 Relativní četnost oblíbenosti a zajímavosti aktivit

Tabulka č. 10 Absolutní četnosti dovedností vychovatele

Tabulka č. 11 Relativní četnosti dovedností vychovatele

Tabulka č. 12 Absolutní četnost důležitosti komunikace a ovlivnitelnosti činností

Tabulka č. 13 Absolutní četnost důležitosti komunikace a ovlivnitelnosti činností

SEZNAM GRAFŮ

Graf č.1 Věkové rozložení celkového počtu dotázaných

Graf č.2 Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf č.3 Délka pedagogické praxe

Graf č. 4 k otázce č.1 - Využití kompetencí ve ŠD

Graf č. 5 k otázce č.2 – Volba kompetencí v závislosti na činnosti

Graf č. 6 k otázce č.3- Věkové složení

Graf č. 7 k otázce č.4 – Diagnostiky poruch

Graf č. 8 k otázce č.5 – Řešení problémů

Graf č. 9 k otázce č. 6 – Druhy trestů

Graf č. 10 k otázce č. 7 – Nejzávažnější řešená situace

Graf č. 11 k otázce č.8 – Četnost výskytu situací

Graf č. 12 k otázce č. 9 – Potřeba motivace

Graf č. 13 k otázce č.10 – Oblasti rozvoje

Graf č. 14 k otázce č. 11 – Neoblíbenější aktivita

Graf č.15 k otázce č.12 – Pestrost aktivit

Graf č.16 k otázce č. 13 – Schopnosti vychovatelky

Graf č. 17 k otázce č. 14 – Nejdůležitější charakterová vlastnost

Graf č. 18 k otázce č. 15 – Vychovatelka a žák

Graf č.19 k otázce č. 16 – Důležitost komunikace

Graf č. 20 – Výsledné uplatnění kompetencí vychovateli ve ŠD

Graf č. 21 Relativní četnost problémového chování

Graf č. 22 nejčastěji řešených situací

Graf č. 23 Relativní četnost oblíbenosti a zajímavosti aktivit

Graf č. 24 Relativní četnosti dovedností vychovatele

Graf č. 25 Absolutní četnost důležitosti komunikace a ovlivnitelnosti činností

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník

PŘÍLOHA P I: NÁZEV PŘÍLOHY

DOTAZNÍK

Dobrý den,

Jmenuji se Romana Binderová a studuji 2. ročník magisterského studia na Univerzitě Tomáši Bati ve Zlíně obor Sociální pedagogika.

Ke zpracování své Diplomové práce si Vás dovoluji požádat o vyplnění krátkého dotazníku, který se zabývá tématem školní družiny, přesněji **Uplatněním profesních kompetencí sociálního pedagoga jako vychovatele ve školní družině**. Dotazník je zcela anonymní, jeho výsledky poslouží k vyhodnocení praktické části méj Diplomové práce. V otázkách zvolte vždy jen jednu možnost, která nejvíce odpovídá skutečnosti.

Děkuji.

Bc. Romana Binderová

Faktografické údaje:

Pohlaví: žena – muž

Váš věk:

- a)   Do 30 let
- b)   Od 30 do 40 let
- c)   Od 40 do 50 let
- d)   Více než 50 let

Nejvyšší dosažené vzdělání:

- a)   SOŠ s maturitou
- b)   SŠ
- c)   VŠ

d) Jiné

Délka pedagogické praxe:

a) Méně než 10 let

b) 10 –20 let

c) 20 – 25 let

d) 25 let a více

Otázky:

1. Při své práci vychovatele (vychovatelky) uplatňujete tyto kompetence. Na škále zaznačte, prosím, důležitost dané kompetence. (1 = nejméně důležitá, 2 = spíše nedůležitá, 3 = , důležitá, 4 = spíše důležitá, 5 = velmi důležitá)

a) Edukační 1 2 3 4 5

b) Poradenské 1 2 3 4 5

c) Preventivní 1 2 3 4 5

d) Převýchovy 1 2 3 4 5

e) Manažérské 1 2 3 4 5

2. Jednotlivé kompetence volíte podle činností, kterou právě vykonáváte:

a) Ano

b) Většinou

c) Ne

d) Nevím

3. Jaké je věkové složení vašeho oddělení?

- a) Oddělení mladších žáků
- b) Oddělení starších žáků
- c) Smíšené oddělení
- d) Jiné, napište:

4. V oddělení převažují také žáci, kteří mají diagnostikovanou:

- a) Poruchu chování
- b) Poruchu učení
- c) Poruchu autistického spektra (PAS)
- d) Jiné, napište:

5. Pokud nastanou problémy a neshody mezi žáky, řešíte je:

- a) Domluvou
- b) Zopakováním pravidel ŠD
- c) Napomenutím
- d) Jiné, napište:

6. Jaký trest nejčastěji používáte?

- a) Zákaz oblíbené činnosti
- b) Písemný trest
- c) Domluvu
- d) Jiný, napište:

7. **Ve ŠD se setkáváte s řadou výchovných i pedagogických situací, které musíte řešit. Kterou považujete za nejzávažnější?**

- a) Šikana
- b) Fyzické ubližování
- c) Konflikty
- d) Agresivita
- e) Jiné, napište:

8. **Se kterými situacemi se sám (sama) ve svém oddělení setkáváte? Na škále zaznačte, prosím, výskyt dané situace (1 = nejméně řešená 5 = nejvíce řešená).**

- a) Šikana 1 2 3 4 5
- b) Nedodržování řádu školní družiny 1 2 3 4 5
- c) Vyrušování, nepozornost 1 2 3 4 5
- d) Konflikty mezi žáky 1 2 3 4 5
- e) Jiné, napište a ohodnoťte:

9. **Ke kterým aktivitám je podle vašeho názoru potřeba žáky nejvíce motivovat?**

- a) Sportovním aktivitám
- b) Výtvarným aktivitám
- c) Čtení
- d) Jiné, napište

10. **Jednotlivými činnostmi ve ŠD u žáků rozvíjíme:**

- a) Vzájemnou komunikaci
- b) Spolupráci
- c) Toleranci
- d) Čestnost, pravdomluvnost
- d) Jiné, vypište

11. **Mezi nejoblíbenější aktivity u žáků patří:**

- a) Sportovní a taneční činnost
- b) Dramatická činnost
- c) Hudební činnost
- d) Výtvarná činnost
- e) Jiné, napište:

12. **Je podle Vás nabízená činnost ve ŠD dostatečně pestrá a zajímavá?**

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

13. **Jako vychovatelka musíte činnosti, které s žáky ve ŠD uskutečňujete, umět:**

- a) Správně vysvětlit
- b) Názorně předvést – pokud je potřeba
- c) Řešit vzniklé problémy
- d) Jiné, napište

14. **Jaké charakterové vlastnosti by podle Vás měla mít vychovatelka ŠD?**

- a) Trpělivost
- b) Spravedlivost
- c) Vstřícnost
- d) Jiné, napište:

15. **Čím podle vás nejvíce zaujme vychovatel žáky ve ŠD?**

- a) Svým vystupováním
- b) Svými znalostmi
- c) Svým přístupem
- d) Komunikací

16. **Jsou komunikační dovednosti vychovatele při práci ve ŠD důležité?**

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

Děkuji Vám za ochotu a čas, který jste věnovali vyplnění dotazníku.